

GRUDA

M E S E Č N I K
Z A K M E T S K O
P R O S V E T O

ŠTEV. 6. • JUNIJ 1939 • LETO XVI.

VSEBINA

Tone Kresnik: Koščeva pesem — Josip Udovič: Bodimo zvesti zemlji — Važni sklepi — Naše tekme — Poroke iz naših vrst — Lidiya Grlec: Minulo je (pesem) — Vinko Kristan: Zdravim varstvo — bolnim pomoč — Dašek: Denar in njegovi sorodniki — Priredili so protituberkulozni teden — Naši razgovori — Kako naj poučim svojega otroka — Šivanje in ročna dela — Naš vrt — Za kuhinjo — Naši kmetijski voditelji — Pavel Bobnar: Domotožje (pesem) — Praznik hrvatske kulture — Sporazumevanje med velesilami — Turčija se je odločila — Jič: Baltiške države — Razlaga tujih besed — Vinko Kristan: Ko je žito gorelo... — Ivan Nemec: Naš svet med Dravo in Donavo — Ferdo Godina: Hozjanov greh

Mesečnik za kmetisko prosveto • Izhaja vsak mesec • Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— • Rokopisov ne vračamo • Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Pražakova ulica 11 • Uprava »Grude« je v Ljubljani, Pražakova ulica 11, kamor pošiljate naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) • Poštno čekovni račun »Grude« ima št. 13.440
Urednik: Ivan Kronovšek • Izdaja Zveza kmetijskih fantov in deklet, oba v Ljubljani • Tiska Tiskarna Slatnar, d. z. o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Uredništvo obvešča

• Naročnikom in čitateljem. Že v zadnji številki »Grude« smo objavili naš roman »Pushta« v zelo zmanjšanem obsegu, v tej številki pa je sploh izostal. Krivda ni na naši strani, zato prosimo oprostjenja! Nadejamo se, da bo »Pushta« v prihodnji številki zopet redno izšla!

• Dopisniki in sodelavci! Prosimo vas, pošiljajte svoje prispevke nekoliko poprej, da ne bo nevšečnih zamud. Upoštevajte, da je zaključek »Grude« vsakega 10. v mesecu.

† TOV. PAVEL KOSEC

Dne 18. VI. 1939. ja zadela našega člana tov. Pavla Kosca iz Vojskega tragična nesreča, ki je terjala njegovo mlado življenje. Bil je med najagilnejšimi borci našega pokreta ter se je ves žrtvoval za čim lepši razmah in širjenje naše misli. Ves vnet in v skrbi, da ne bi bil prepozen pri pričetku manifestacije domačega društva, je prehitel s kolesom tovariša, pri tem pa ga je zgrabil avtomobil in ga tako nesrečno vrgel, da je dobil težke notranje poškodbe in ob 11. uri zvečer v bolnišnici podlegel. Vsi, ki smo ga poznali, smo cenili njegovo tovarštvo in delo in nam bo kot svetel vzor stal vedno pred očmi. Naj mu bo gruda lahka!

Janko Vode.

Ali ste tudi Vi

pozabili in še niste nakazali naročnine za tekoče leto v znesku 25.— din? Prosimo vas, da to storite sedaj, ker že šest mesecev prejimate »Grudo«. Če smo Vam mi za-

upali pol leta, potem nam še Vi do novega leta! Položnico ste prejeli v 1. številki; če je nimate, pa pošljite denar po položnici-golici, ki jo dobite na pošti. Na njo napišite poleg naslova še štev. našega čekovnega računa 13.440. Ne odlašajte, da zopet ne pozabite!

»GRUDA«

ŠIVALNI STROJI

s tovarniško garancijo na ugodne mesečne obroke. Rabljene stroje vzamemo v račun, isti tudi po zelo ugodnih cenah na prodaj!

NOVA TRGOVINA

Tyrševa cesta 36

(nasproti Gospodarske zveze)

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

6.

JUNIJ 1939

XVI.

Tone Kresnik:

Koščeva pesem

*Temna polja, sive gore —
vse z meglico speto je.
Prepelice v lahne zore
čez poljane polete,
ko čez njive, čez gozdove
moja pesem zazveni.*

*Moja kosa smrt oznanja
zrelim travam sred polja!
Nova tam pomlad poganja,
koder mrzla smrt je šla.*

*Moja kosa klic je v jutru:
Kmalu sonce bo in dan;
hej, vstanite, vi trpini!
Kliče vas s kosó tlačan.*

*Nāše kose ponesimo,
kjer sovrag je naših koč,
vse tlačitelje zdrobimo,
kot gradove smo nekoč!*

Bodimo zvesti zemlji!

Za življenje narodov in držav je zemlja neprecenljive važnosti. Z zemljo jim je dana možnost, da se dvigajo in napredujejo, ker si na njej ustvarjajo svoj življenjski prostor! Besedo »življenjski prostor« večkrat slišimo zlasti v zadnjem času in pomeni, da potrebuje narod, oziroma država določeno površino zemlje, na kateri se bodo mogli njeni pripadniki pošteno preživljati in nemoteno razvijati.

Zemlja daje človeštvu, poleg kruha, ki ga pridelujemo s svojimi žuljavimi rokami, tudi ostale vrednote, ki so za življenje potrebne; nekatere bolj, druge manj! Iz nje pridobivamo splošne gospodarske vrednote — *surovine*.

Bogastvo, ki ga hrani zemlja v sebi in na svoji površini je neprecenljivo. Zato imajo narodi in države, ki razpolagajo z dovolj zemlje za izkoriščanje, pred seboj odprto bodočnost, medtem ko narodi in države, ki jim primanjkuje zemlje, nimajo možnosti za večji razmah. Vse, zemljo in možnosti, si morajo šele priboriti; zategadelj nastajajo razni spori, ki se končujejo na znane načine.

Borba za zemljo je stara, kot je star človeški rod, le da je včasih ostrejša ali milejša. Narodi, ki jim primanjkuje zemlje, skušajo z nasiljem razširiti svoja ozemlja in si jih prilastiti na škodo drugih. Danes je ta borba še posebno ostra. Življenjski prostor nekaterih narodov je po njihovem lastnem naziranju, ki se ne ozira na druga, premajhen. Pri tem razširjenju pa bi bili lahko prizadeti tudi mi Slovenci, ki še vse premalo cenimo svojo lastno zemljo in njeno vrednost.

Razmere, v katerih živimo, so vse prej kot rožnate. Slovenski kmet je često prisiljen, da prodaja zemljo, na kateri je garal in pustil vse svoje moči, ali pa mu jo prodajo drugi. Ob takih prilikah se ne vprašamo, ali je kupec domačin-kmet, ki bo zemljo obdeloval in ji ostal zvest, ali tujec, ki hoče razširiti življenjski prostor svojemu narodu. Za nas je važen velikokrat samo denar. Tako se dogaja, da prehaja zemlja slovenskih kmetov za Judežve groše v roke tujcev.

Kakor drugi narodi, imamo tudi mi Slovenci zemljo, ki jo posedujemo. Naša

skrb in dolžnost je paziti, da ne bo nikdar prešla v roke in oblast tujcev. *Slovenska zemlja je naš življenjski prostor, do katerega imamo sveto pravico, potrjeno s krvjo naših pradedov!*

Važnosti in pomembnosti slovenske zemlje, ki leži na kritični točki Evrope, in na kateri se križajo ceste in železnice z zapada na vzhod in s severa na jug, se mi Slovenci ne zavedamo dovolj. Zato je potrebno, da zbudimo v nas samih čut za večjo ljubezen do zemlje kot pa ga imamo danes!

Zavedati se moramo, da nam brez zemlje ni življenja!

Če bi izgubili zemljo iz posesti, bi bilo kaj hitro konec naše samostojnosti.

Narodi, ki ne posedujejo zemlje, niso nikjer zaželeni gostje; povsod gledajo na nje kot na tujce in ne morejo pokazati niti na košček sveta, ki bi ga lahko imenovali: naša domovina.

Brez zemlje ni domovine in ne države! In mi to hočemo! *Toda ne tuje, ampak svoje, da si bomo sami krojili svojo usodo.*

Slovenska zemlja, prepojena s krvjo lastnega naroda, ko se je boril pred pohlepni tujci in za staro pravdo, proti nenasitni gospodi, je polna naravnega bogastva. Naša polja in vinogradi, travniki in gozdovi, prepojeni z znojem naših teles, nam vevajo več ljubezni, ker so jo potrebni! Gorski velikani, na katerih se blesti sneg v poletnem soncu, nam narekujejo zvestobo! Potoki in reke nam šepčejo pesem o bodočnosti; prekrasna jezera s svojo jasno gladino nas opozarjajo na čuječnost!

Ti, slovenski kmet in kmetica, fant in dekle, delavec in meščan: čujte pesem slovenske zemlje, tako krasne in bogate. V njej se zrcali vse naše življenje in bodočnost!

Da smo se ohranili, se moramo zahvaliti — tebi — slovenska zemlja! Ti si nas rodila in redila, z nami si krvavela, zato moramo biti vedno, kadar ti preti nevarnost, budno na straži! Naj raste ljubezen in zvestoba do zemlje z nami do groba. *Hočemo biti zvesti sinovi in hčere rodne in svobodne slovenske zemlje!*

Važni sklepi

vodstva Zveze kmetских fantov in deklet

V nedeljo, dne 4. junija se je vršila II. redna seja glavnega odbora Zveze, katere so se udeležili tovariši odborniki iz vse Slovenije.

Predsednik tov. Ivan Kronovšek je podal v svojem poročilu bežno sliko o delovanju Zveze, okrožij in društev v zimski in pomladanski dobi. V njegovem obširnem poročilu so bile obdelane tudi vse težkoče, s katerimi se mora boriti naše kmetško mladinsko gibanje, ki pa jih z vztrajnostjo premaguje. Tako je bilo po dolgem času in boju ugodno rešeno vprašanje pisarniških prostorov, ki v celoti odgovarjajo Zvezinim potrebam in zahtevam. Prirejena je bila vrsta prosvetno-organizatoričnih, govorniških, dramatskih in raznih drugih tečajev, kljub velikemu pomanjkanju denarnih sredstev. — Nato so poročali tov. predsedniki Okrožij o delu v njihovem območju, kjer je bilo prirejenih prav tako s pomočjo Zveze mnogo tečajev, predavanj in zletov. Pri mnogih društvih so izvršili revizijo.

Sledila je živahna debata o poročilu predsednika tov. Kronovška in ostalih, v kateri so posamezni tov. odborniki iznesli svoje misli o izvršenem delu.

Obširno se je razpravljalo o delovnem načrtu za poletno-jesensko dobo; sprejeti sklepi o delovanju naših organizacij dokazujejo, da mora dvigniti naše gibanje iz slovenskega naroda vse kulturne vrednote, ki jih je dal našemu narodu slovenski kmet, ki pa so žal danes pozabljene in razgubljene. Naša naloga je, da dvigamo in jačamo slovensko

kulturo, katere sestavni del je tudi kmetško mladinsko gibanje.

Kot vsako leto, bodo tudi letos prirejala društva in okrožja manifestacije s tekmami v kmetškem delu, le veličastnejše kot pa doslej. Društva in okrožja se naj v organiziranju prireditev ravna po navodilih, ki so bila v ta namen od Zveze in Okrožij že razposlana.

Prav tako je bilo sklenjeno, da se vsi sklepi glavnega odbora in delovni načrti iz prejšnjih let, ki radi pomanjkanja denarnih sredstev niso bili izvršeni, izvedejo, ker to zahtevajo splošni interesi gibanja in slovenske vasi.

Seja toplo pozdravlja sodelovanje s hrvatsko in srbsko kmetško mladino, ki se organizira z enakimi cilji kot mi. Potrebno je, da se naveže, zlasti še ob priliki večjih kmetško mladinskih prireditev tesnejše stike, da slovenska, hrvatska in srbska kmetška mladina skupno sodelujejo za boljše bodočnost jugoslovanskega kmetstva.

Tudi ostali predlogi, ki so se odobrili soglasno, daje našemu gibanju novih možnosti za čim uspešnejše delo in razmah in o katerih bodo tovariška društva pravočasno obveščena.

V zavesti važnih sklepov seje, ki bodo v našem delu važen mejnik in dostojna, toda tiha proslava 15 letnega dela kmetško mladinskega gibanja, je zaključil tov. predsednik Kronovšek krasno uspejo sejo.

V slogi in delu vstajamo!

Naše tekme

Ponekod kljub neprestanemu dežju, ki moči in lepi zemljo v blato ter pokriva travnike z močvarasto vodo, poje kosa v megleno jutro.

Prav nič ne kaže, da bo moča ponehala; toda zdaj je čas košnje, zakaj kmalu se bo pričela žetev, potem pa mlačev. Skoraj je že pozno za košnjo. Dež pa se vliva neprestano, vse dni.

Travniki so polni vode, ki uničuje sado-ve, ki jih je dala kmetu zemlja kot oddol-žitev za trud, za tiste žulje in za tisti znoj, s katerim je zalival svoje delo, da bi dalo blagoslov in pričakovani sad ob svojem času.

Kmetška mladina, zbrana v Društvih kmetških fantov in deklet, uporablja ta čas za tekme koscev, za proslave kmetškega de-

la, za proslave, ki naj pokažejo ljudem trud in napore kmetskega človeka. ki išče temu delu priznanja, časti in ugleda, ki zahteva za plodove tega dela takšno ceno, da bo mogel živeti sam in vsa njegova družina, da bo mogel zakrpati streho nad glavo, ki razpada in kupiti kravo, ker mu je prejšnjo pozimi odgnal eksekutor.

V teh zadnjih pomladnih nedeljah in zgodnjem poletju vidite po vsej Sloveniji

vojaške kmetske mladine, ki korakajo smelo in samozavestno na tekmovališča. V soncu se bliščijo kose, kvišku se dvigajo klobuki, ovenčani z nageljni in rožmarinom; razlega se vrisk in petje kot izraz zavesti in ponosa koscev in grabljic, ki so spoznali svoj pomen in smer poti.

Kmetska mladina bo tekmovala, tekmovala bo za svoje delo, za svojo in vseh kmetskih ljudi lepšo bodočnost.

Skoke

Časti in pravici kmetskega dela je bila posvečena prireditev Društva kmetskih fantov in deklet v Skokah v nedeljo, dne 11. junija 1939., ki je bila združena s sijajno tekmo koscev in kmetsko mladinskim taborom, ki se je razvil v krepko in odločno manifestacijo vsega kmetskega ljudstva za priznanje in pravično plačilo kmetskega dela, od katerega živi ves narod, tudi tisti, ki to delo smatrajo za umazano in nečastno.

Na sredi vasi se je urejala povorka. Živahno vzklikanje, petje, smeh in vriski so polnili cesto in se izgubljali med hiše. Tu se je zbralo domače prebivalstvo in tudi iz vseh okoliških vasi. Z navdušenjem je pozdravljalo povorko, ki se je razvila med hišami proti tekmovališču. Na čelu povorke konjeniki z državno zastavo in zelenimi zastavami kmetsko-mladinskega gibanja. Dlje so tvorili sprevod kosci, grabljice in ostala mladina, ki je nazdravljala državi, vaški slogi in enotnosti delovnega ljudstva. V spremljajoči množici so našli ti klici živahen odmev.

Ko je povorka prispela na tekmovališče, je bila že krog in krog njega sklenjena veriga množice. Zborovanje je pričel z lepim nagovorom društveni predsednik tov. Ivan Ajdič, ki je predal besedo zastopniku in tajniku Zveze tov. Ivanu Nemcu, ki je v navdušujočem govoru opozoril na krivice, ki se dogajajo kmetskemu ljudstvu, katere pa bo lahko preprečilo z neuklonljivo voljo svoje kmetske zavesti in poguma. Za njim je novinar tov. Franc Gerželj, prikazal vlogo naših organizacij, ki jo vršijo v jačanju narodne in državne zavesti in opozoril na pripravljenost mladine, ki je voljna vsak čas stopiti v borbo za varnost in nedotakljivost svoje zemlje.

Pomembno zborovanje je zaključil s krajšim govorom tov. Ljubo Plombarger.

Bliskajoče kose so podrhvale v rokah nemirno se prestopajočih koscev, ki so se na dani znak zasukale in zagrizle v travo, ki

se je kopičila v ravne, lepo urejene redove. Ocenjevalna komisija je prisodila prvo mesto Martinu Horvatu, drugi je bil Ivan Ajdič, tretji Anton Holcer in četrti Ivan Vuk. Vsi so prejeli lepe nagrade.

Naše stremenje po slogi in skupnosti je dobilo s to prireditvijo novega zaleta, novega in svežega olja za luč svobode in enakopravnosti, ki bo zagorela vsem delovnim rokam.

Domžale

V nedeljo, dne 18. junija je pri nas priredilo agilno Društvo kmetskih fantov in deklet iz Šmartnega ob Savi veličasten praznik kmetskega dela, ki je bil za vso vas novost.

Krasen je bil pogled, ko se je v prvih popoldanskih urah podala pestra povorka z državno zastavo in zelenimi prapori na čelu na tekmovališče. Med vrskanjem, petjem in vzklikanjem kmetskemu delu, svobodi, kmetskim borcem, narodu in državi je krenila povorka z godbo skozi Domžale.

Ljudi se je polasčala nestrpnost, ko je prikorakala navdušena in praznično razpoložena kmetska mladina, ki orje na podežlju ledino za lepšo bodočnost nas vseh. Vse je z napetostjo pričakovalo tekmo. Na okrašeni govorniški oder je stopil kmetski fant tov. Ivan Dovč, ki je pozdravil zbrano množico v imenu kmetsko-mladinskega gibanja in izjavil, da je čas sklonjenih glav za nami, pred nami pa naloge, da odstranimo še tiste ostanke gnilobe, ki je ostala kot spomin na mračno preteklost kmetskega človeka.

Predsednik Zveze kmetskih fantov in deklet tov. Ivan Kronovšek je v klenem govoru pozval vso kmetsko mladino, da se združi v enotne trdne vrste, da bo gradila novo stavbo slovenske vaške skupnosti. Poudarjal je nujnost borbe, ki je potrebna prav tako kot idealizem, požrtvovalnost in žrtve, če hočemo, da bo zaživel kmetski človek lepše in svobodnejše življenje, ka-

tero moramo doseči in o čemur smo tudi vsi trdno prepričani. Besede tov. predsednika je sprejelo ljudstvo z velikim odobravanjem.

Sledila je tekma koscev, pri kateri se je napeto pričakovanje dvignilo na vrhunec. Ljudstvo je toplo pozdravilo prvega tekmovalca, ki je končal, za njim drugega in tako naprej, ko je končal zadnji tekmovalec. Tekma se je končala v splošno zadovoljstvo.

Domžalčani in okoličani so s svojo udeležbo pokazali polno razumevanja za stremljenje kmetske mladine, ki koraka po stopinjah Gubčevih puntarjev novi bodočnosti naproti.

Skaručna

Nedelja 18. t. m. je bila za našo vas in daljno okolico velik kmetski praznik. Šmar-nogorski Okraj kmetskih fantov in deklet je priredil tekmo koscev, združeno s kmet-sko-mladinskim zborovanjem. V zgodnjih popoldanskih urah so se pričele zbirati vrste kmetske mladine: fantje-kosci, konjeniki in kolesarji, dekleta-grabljice in najmlajši — in se strnili v krepko vojsko Gubčevih borcev in odšli z godbo na čelu, vriskajoč, prepevajoč in vzklikajoč kmetski svobodi, Matiji Gubcu in delu, na tekmovališče, kjer se je zbrala tisočglava množica kmetskih ljudi.

Po pozdravnem govoru Okrajnega pred-sednika tov. Rada Šušteršiča, je govoril de-legat in tajnik Zveze kmetskih fantov in deklet tov. Ivan Nemec, ki je v vznešenem govoru podčrtal pomen prireditve in orga-nizacije za kmetske ljudi. Z navdušenjem je pritrjevala množica njegovim besedam, da naj pomete slovenska vas z zadnjimi ostanki preživele miselnosti in naj sledi

svežemu duhu mlade kmetske misli na nje-nem zmagovitem pohodu.

Na dano znamenje so tovariši-tekmovalci zamahnili s kosami, zavedajoč se, da tekmu-jejo za čast in pravico trdega, toda nepla-čanega kmetskega dela in v tem prepriča-nju so dvignili kose v zrak, — znak, da so končali.

Ob zvokih godbe je sledila domača, toda prijetna zabava. Tako je kmetska mladina dostojno počastila praznik kmetskega dela!

Poroke iz naših vrst

Gorenje polje pri Novem mestu. Pred kratkim se je poročil v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani tov. Ladi Klinc, predsednik naše-ga društva v Gorenjem polju z gospodično Milico Globevnik, hčerko dr. Globevnika, odvetnika in posestnika v Novem mestu. Ženin je znan kmetsko-prosvetni delavec, zlasti se je udeleževal kot vodilni funkci-onar Okrožja kmetskih fantov in deklet v Novem mestu. Nevesta pa je prav tako z velikim razumevanjem podpirala našo stvar. Novoporočencema želimo v zakonu mnogo sreče in zadovoljstva in upamo, da bosta tudi nadalje aktivno delovala v našem gi-banju!

Lidija Grilec:

Minulo je

*Vetrič pihljal je čez pisane trate,
žito priklanjalo klase bogate,
ko sem iskala samotne stezice,
v šopek nabirala lepe cvetice.*

*Zdaj petelinčka, marjetico belo,
vmes sem prepevala pesmi veselo;
rdeči zdaj mah in še brhko plavico,
pa sem spet križala novo stezico.*

*Mraz je. Čez polje zdaj burja pritiska,
v srcu tišina je, v duši je stiska,
cvetni je šopek že davno ves suh,
fantič moj pa je za pesmice gluh.*

Zdravim varstvo — bolnim pomoč!

Pri nas so se v zadnjem času nekateri ljudje vrgli v borbo proti jetiki na tak način, kot da je ta bolezen neka nemoralna razvada slovenskega ljudstva, kakor je pri človeku pijančevanje, nesnažnost ali zanikrnost in se te razvade lahko rešiš z nekaj pažnje in dobre volje.

Postavili so kažipot: po tej poti smeš, po tej ne smeš, da se ne okužiš. In ti se držiš poti, ki kaže pravo smer. Toda, ko greš po njej, se šele zaveš, da je za tebe, delovnega človeka, neprehodna, kajti za to pot nisi dovolj pripravljen. Vrniti se moraš na drugo, ki ti jo določa življenjski položaj, mimo vseh nevarnosti, brez pomoči in nezavarovan.

Slovenija ima po uradni statistiki okrog 15.000 jetičnih, od katerih jih umre letno približno 1500. To je silno mnogo za slovenski narod. Če poiščemo vzroke, ugotovimo, da so predvsem kulturna in gospodarska zaostalost, nezadostna socialna zaščita, splošno pomanjkanje itd. Dokaz za to je, da med imovitejšimi sloji zbolijo za jetiko manjši odstotek kot med revnejšimi. Še večja razlika pa se kaže na škodo revnejših slojev pri umrljivosti. Premožnejši so pred jetiko že po svojem socialnem položaju bolje zavarovani; imajo sredstva, da si poiščejo zdravniško pomoč, lahko plačajo bolnišnico, zdravilišča in zdravila; revnejši pa so obsojeni na propadanje brez zdravil, brez zdravnika, kvečjemu, da s skromnimi sredstvi podaljšujejo to bedno hiranje v nedogled.

Metode dosedanje borbe proti jetiki so bile pri nas napačne. Če hočemo doseči resnične in vidne uspehe, moramo začeti pri korenu, pri temelju. Ta temelj pa je gospodarski položaj delovnega ljudstva. Naše geslo je: izlečimo koren, da bo steblo zdravo! V prvi vrsti je treba dvigniti gospodarski položaj delovnega ljudstva, da se bosta mogla delavec in kmet hraniti človeku primerno in zadostno, da bosta stanovala v zdravih in suhih stanovanjih, da bosta toplo in dostojno oblečena, da jima bo dana možnost preskrbe z vsem potrebnim za svoje družine. Ko jima bo zagotovljena v primeru bolezni zdravniška pomoč

in zdravljenje v sanatorijih, ki so danes privilegij »boljših« slojev in ko jima bodo na razpolago vsa sredstva zdravniške znatnosti — potem bo to pravo varstvo in resnična pomoč.

Najvidnejše uspehe borbe proti jetiki je opaziti v tistih državah, kjer je ljudstvo vzelo rešitev tega problema v lastne roke. V tistih, resnično naprednih državah, kjer ima ljudstvo oblast v rokah ali pa vsaj večji ali manjši vpliv na upravo države in delovanje družbenih in človekoljubnih ustanov.

Slovenskemu delovnemu ljudstvu pa so gornje zahteve, žal, samo še daljne, nedočakane sanje, vroča želja v srcih tisočih trpinov, ki jih gloda ta strašna bolezen in prvi cilj našega kmetско-mladinskega gibanja, ki si jih je postavilo za načelo svojega programa.

Potrebno pa je poudariti prizadevanje in napore raznih prostovoljnih socialnih, zdravstvenih organizacij, ki z bornimi privatnimi in javnimi podporami skušajo olajšati položaj revnim jetičnikom. V tem smislu je delo teh ustanov vredno vsega uvaževanja in priznanja.

V interesu slovenskega malega človeka želimo, da njih požitvalnost ne ostane osamljena in omejena ter da se povsod in čimprej izvede popolna in zadostna organizacija brezplačne zdravniške službe, ki bo obvezno vsakogar pregledala, kajti ljudje ali nimajo denarja za zdravnika ali pa si ne upajo priti k njemu, ko jih zaloti bolezen in jo zato skrivajo.

Kot kmetско-mladinski pokret slovenske vasi, ki so mu potrebe podeželja dobro

znane, ki je takorekoč iz teh potreb zrasel in se razširil v močno organizacijo kot živa manifestacija slovenskega podeželja, stalno poudarjamo neznanost današnjih zdravstvenih razmer na vasi ter odločno in upravičeno zahtevamo čimprejšnjo izvedbo te akcije, kajti tak način zdravniške službe in pomoči bi mnogo pripomogel k omejitvi raznih nalezljivih bolezni.

Dašek:

Denar in njegovi sorodniki

(Nadaljevanje)

Vrednostni papirji

Vrednostni papirji imajo neko vrednost, vendar ne po svoji vsebini (materijalu), ampak po tem, kaj predstavljajo.

Vrednostni papirji so kreditno sredstvo. Pri vsakem papirju pa imamo dolžnika in upnika. Torej nam bo za razčlenjenje vrednostnih papirjev izhodišče tu.

Če neka oseba posodi drugi izvestno vsoto denarja, je to že neke vrste kredit. Ker sta obe osebi privatnika, je to privatni kredit. Da se stvar ne pozabi, zapišeta vse pogoje, pod katerimi je bil kredit dan. Ta papir, oziroma listina se imenuje posojilna pogodba in je neke vrste kreditni papir. Ker pa je dolžnik običajno taka oseba, ki ni splošno znana, je omenjena pogodba izrazito privatnega značaja in ostane navadno znana le osebama, ki sta jo sklenili.

Denar pa ne rabijo samo privatniki. Tudi država, občina, banovina, mesto itd. rabijo denar in če nimajo rednih proračunskih dohodkov, se zadolže. Zadolže pa se lahko na več načinov. Najenostavnejše je, da najamejo posojilo pri kakem denarnem zavodu, kateremu potem plačujejo obresti in vračajo dolg v obrokih.

Včasih pa država rabi denar za kako stvar, ki je v korist splošnosti. Potrebno je, da si najame dolgoročno posojilo, da ga ne bi vračal samo en rod, ampak več pokolenj, ki se bo tudi okoristilo s tem, kar se bo iz tega denarja napravilo. V takem primeru je tudi umestno, da denar zbere ves narod in da država tudi obresti plačuje nazaj narodu in mu tudi vrača dolg.

Jetika je zlasti problem delovnega človeka: malega kmeta, delavca, viničarja, obrtnika... V tej smeri je treba voditi borbo proti njej, izvesti izboljšanje gospodarskih razmer, utrditi socialno zaščito, širiti v narodu izobrazbo in kulturo ter dvigati zdravstveno zavest.

Potem bodo zdravi res zavarovani in bolnim dana pomoč!

Če stvar zdaj analiziramo (razložimo), vidimo sledeče. Država je dolžnik, upnikov pa je več. Upnik je ves narod, včasih pa še več narodov, če je posojilo mednarodno.

Primer takega posojila.

Država je bila zapletena v vojno, ki je uničila na njenem teritoriju mnogo poslopij, mostov, železniških prog itd. Po končani vojni je treba vse to popraviti. Država razpiše posojilo za popravilo vojne škode. To se izvrši tako-le:

Država napravi načrt, koliko denarja rabi, da bi vso škodo popravila. Tolikšno vsoto si bo z javnim pozivom izposodila od naroda. Recimo, da je ta vsota 5 milijard dinarjev.

Na 5 milijard se bo glasila tudi pogodba med dolžnikom in upnikom. Ker pa je upnikov več, je treba napraviti več pogodb na male zneske, recimo na 1000 ali 100 ali 500 din. Te pogodbe, glaseče se na okrogle vsote, dá država velikim denarnim zavodom, da jih prodajajo ljudem. Narodu naslovi poziv, v katerem je razloženo, zakaj je posojilo potrebno, kakšna je obrestna mera, kako se bo posojilo vračalo, kakšen je rok itd. Narod vabi, naj sodeluje pri obnovi narodovega premoženja. Poedinci potem kupujejo omenjene pogodbe-vrednostne papirje in država pride do denarja. Na vsaki taki pogodbi so natisnani vsi pogoji posojila in to je vrednostni papir. Z vrednostnim papirjem se trguje in v prometu dobi svoje ime; navadno po svrhi. V našem primeru bi se imenoval vojna škoda. Recimo, da je obrestna mera 2½ %.

Ta vrednostni papir bi izgledal takole:

2 1/2 %

2 1/2 %

1 obveznica

državne rente za voj. škodo

Din 1000.—

Pogoji: obr. mera 2 1/2 % letno, rok posojila 50 let, dobitki se žrebajo.

Obresti se plačuje polletno s kuponi.

2 1/2 %

Kuponski

T A L O N

Kup. 1 Din 12.50 1. 2. 1930	Kup. 2 Din 12.50 1. 8. 1930	Kup. 3 Din 12.50 1. 2. 1931	Kup. 4 Din 12.50 1. 8. 1931
Kup. 5 Din 12.50 1. 2. 1932	Kup. 6 Din 12.50 1. 8. 1932	Kup. 7 Din 12.50 1. 2. 1933	Kup. 8 Din 12.50 1. 8. 1933
Kup. 9 Din 12.50 1. 2. 1934	Kup. 10 Din 12.50 1. 8. 1934	Kup. 11 Din 12.50 1. 2. 1935	Kup. 12 Din 12.50 1. 8. 1935
Kup. 13 Din 12.50 1. 2. 1936	Kup. 14 Din 12.50 1. 8. 1936	Kup. 15 Din 12.50 1. 2. 1937	Kup. 16 Din 12.50 1. 8. 1937
Kup. 17 Din 12.50 1. 2. 1938	Kup. 18 Din 12.50 1. 8. 1938	Kup. 19 Din 12.50 1. 2. 1939	Kup. 20 Din 12.50 1. 8. 1939

Obveznica Vojne škode ima, kakor je razvidno, tri dele. Prvi del je obveznica. Na njej je naznačeno ime (naslov) posojila, obrestna mera in nominalna vrednost. Nominalna vrednost je din 1000.—. Na din 1000 se torej glasi ta posojilna pogodba. Vendar pa država kot dolžnik ni dobila polnih 1000 din, ker je morala plačati stroške za razpečavo (emisijo) obveznic, poleg tega pa jih publika (upniki) tudi niso kupovali po din 1000, ampak nekoliko ceneje. Recimo po din 900; dinarjev 900 je v tem slučaju emisijski tečaj posojila.

Obveznica pride nato v promet. Njo se kupuje in prodaja. Kot vsako drugo blago, dobi na trgu (na borzi) svojo ceno, ki ji pravimo tečaj ali kurz. Tečaj zavisi od tega, če se redno plačujejo obresti, od splošnih denarnih prilik ter od ponudbe in povpraševanja po papirju. Do zdaj smo torej na istem papirju opazili tri vrednosti. Nominalno vrednost, emisijski tečaj in tržni ali borzni tečaj. Tržni tečaj ali kratko tečaj (kurz) je lahko ravnotolik kot je nominala, lahko pa je tudi višji ali nižji. Nominala se imenuje tudi pari; borzni kurz je torej lahko alpari (enak nominali), podpari ali pa nadpari (nižji ali višji).

Na prvem delu so naznačeni tudi vsi pogoji posojila, včasih pa tudi načrt, kako se bo posojilo vračalo (amortiziralo). Drugi del obveznice je kuponski talon. Ta del obveznice ima samo ta pomen, da se na podlagi njega dobi nova serija (vrsto) kuponov, potem ko smo poslednjega vnovčili.

Tretji del so kuponi. Vsak kupon ima svojo številko in tudi datum, kdaj se lahko vnovči. Če kupon ne vnovčimo pravočasno, zapade v korist dolžnika. Na kuponu je tudi naznačen dinarski znesek. Ta znesek so obresti za pol leta. Obresti se plačujejo vedno od nominala. V našem primeru je nominala din 1000 in znašajo obresti din 12.50 za pol leta. Ta obrestna mera je stalna in nominalna. Če pa papir pade pod nominalo, tedaj je faktična obrestna mera višja, ker se obresti plačujejo n. pr. vedno od din 1000, vrednost papirja pa je n. pr. din 600. Upnik dobi od dinarjev 600, za kolikor lahko papir kupi ali proda, din 12.50 obresti za pol leta. V tem primeru je dobil faktično nekaj več kakor 4 % obresti, kajti od 600 din znaša 2.5 % za pol leta le din 7.50, on pa dobi vedno din 12.50. V takem primeru govorimo o rentabilnosti papirja in kdor ima denar preračunan, kateri papir mu nosi

največ obresti, v takšnega potem vlaga. Enostavno kupi ta papir.

Če ima kak papir nizek tečaj, tedaj tudi često služi za polaganje kavcij za javne dobave, ker dobavitelju ni treba polagati gotovine in pa ker položi manj; razen tega pa mu teko kuponi. N. pr. položi 5000 din Vojne škode, kar je mnogo manj, kakor 5000 din gotovine.

Vsaka država najame često posojilo in je procedura približno taka, kakor je tu razložena.

Naši najvažnejši papirji so sledeči:

2.5 % vojna škoda, ki je bila najeta za popravo vojnih razdejanj. 7 % investicijsko posojilo iz leta 1921. Že ime pove, da

je bilo posojilo najeto za razne investicije (javna dela).

7 in 8 % Blair (Bler), to sta 2 inozemski posojili, ravnotako 7 % posojilo za stabilizacijo valute iz leta 1931. Del tega posojila je bil vpisan doma, del pa v inozemstvu. Glasi na franke.

O vseh teh posojilih vodi račun in evidenco odddelek za državne dolgove pri ministrstvu financ. Ministrstvo potem pooblašča posamezne denarne zavode ali urade, da za njegov račun plačujejo kupone ob dospelosti.

Vsi ti papirji imajo stalno obrestno mero. Višina obresti pa je kakor smo videli, že naprej znana. (Dalje prihodnjič)

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Priredili so protituberkulozni teden

— tako ste mogoče pred kratkim čitale v dnevnem časopisu. Bližje nas prireditev najbrž ni zanimala, čeprav je v zvezi z boleznijo, ki jo vse predobro poznate. Morda vas je za kratek čas še vznemiril spomin na mlado življenje iz vaše okolice, sveže in polno hrepenenja, ki ga je uničila ta zahrbtna morilka — jetika ali kakor ji drugače pravijo tuberkuloza. A že naslednji trenutek se nam je neprijeten spomin izgubil med vsakdanjimi skrbmi.

Vendar zahteva jetika leto za letom toliko življenj, da je dobro, če se za hip pomudimo pri tem vprašanju. Jetiko povzročajo majhna, nevidna živa bitja, to so bacili. Naseljeni so vsepovsod, a svoje razdiralno delo uspešno začno le v tistem človekovem organizmu, ki ni dovolj močno, da bi kljubovalo. Sonce, svež zrak, snažno in suho stanovanje, dobro hranjeno in snažno telo, to so najhujši sovražniki bacilov jetike. Navadno je tako, da v največjem pomanjkanju pogrešamo tudi te prirodne sovražnike jetike, zato poročajo zdravniki iz vseh krajev Slovenije »Jetika je najbolj razširjena med siromašnimi ljudmi, kriva so slaba in zanemarjena stanovanja in slaba prehrana. Krivo je tudi to, da prihajajo ljudje k

zdravniku, ker niso poučeni o zahrbtnosti te bolezni in da nimajo denarja za zdravilišča. Bolnišnice dostikrat ne morejo sprejeti bolnikov z odprto tuberkulozo zaradi pomanjkanja prostora. Doma pa razširjajo bolniki bolezen še na svojo okolico, zlasti starši na svoje otroke.»

Tako pišejo zdravniki, ki so prav za prav brez moči, da bi preprečili to zlo. Ne smemo pa misliti, da se nihče ne trudi. Najbolj požrtvovalni ljudje so se v borbi proti jetiki združili v »Protituberkulozno ligo«, ki ima podružnice že tudi v večjih krajih Slovenije. »Liga« je izdelala načrt za borbo. Po njenem mnenju bi bilo treba v vseh okrajih ustanoviti protituberkulozne dispanzerje, to je ustanove, ki morajo med prebivalstvom svojega okoliša poiskati vse jetične bolnike. Vsem onim, ki nimajo denarja, bi morali dispanzerji v lažjih primerih nuditi brezplačno zdravljenje, v težjih primerih bi jih morali poslati na zdravljenje v zdravilišča ali v bolnišnico. Dispanzerji naj bi nudili revnim bolnikom tudi materijelno pomoč, n. pr. podpore v času, ko so za delo nezmožni ali lažje in primerno delo, ko že okrevajo. Zdravnik, oziroma zaščitna sestra iz dispanzerja naj poučujeta ljudi, kako naj se zava-

rujejo pred okužitvijo, zlasti če bolnika ni mogoče poslati v bolnišnico. Nadzorujeta naj ljudi iz bolnikove okolice, kajti bolnik sam je najhujši raširjevalec bacilov.

Žalostno je, da imamo v vsej Sloveniji samo 15 protituberkuloznih dispanzerjev in še ti nimajo zadosti sredstev, da bi mogli res izdatno pomagati. Samo 5 jih vzdržuje država, ostali so odvisni od dobre volje raznih podpornikov in podpornih društev. Razen tega bo delo dispanzerjev toliko časa brezuspešno, dokler ne bomo imeli v bolnišnicah posebnih oddelkov za neozdravljivo bolne in dokler ne bodo zgradili ljudskih zdravilišč, kjer bodo zdravili vse potrebne in ne samo tiste, ki lahko plačajo. Do tedaj pa dispanzer v veliko primerih ne more več, kot da ugotovi bolezen in kvečjemu nudi malenkostno, nikakor pa ne zadostno pomoč.

»Protituberkulozna liga« priredi vsako leto protituberkulozni teden, da bi pregledala svoje delo in da bi čim več ljudi opozorila na to, kako važna in potrebna je protituberkulozna borba. Tako tudi letos!

Mi smo seveda stali ob strani, komaj da smo vedeli, da se je »teden« vršil. Morda se ne zavedamo, da je jetike prav med kmet-skimi ljudmi največ. Industrijsko in obrtniško delavstvo, posli v mestih, trgovski nametščenci, vsi imajo svoje bolniško zavarovanje, ki jim vsaj delno pomaga, le mali

kmet, obrtnik na vasi in velika množica poljskega delavstva ga nimajo. Kdor nima pravice do ubožnega lista, a tudi ne denarja, da bi si plačal zdravnika in zdravila, ostane brez vsake pomoči. Koliko je med nami takih?! Če pomislimo še na to, da so gospodarske razmere na vasi vedno slabše in da bodo naši otroci vedno slabše hranjeni, si moramo odkrito priznati, da bo radi večje revščine tudi žrtev jetike vedno več.

Vedno radi zatrjujemo, da smo najbolj zavedna in napredna kmetška mladina. Tu pa še nismo dovolj opravili. In vendar bi se moral boriti proti jetiki ves narod. Zakaj ne bi bili mi tisti, ki bi začeli? Sodelovanje z »ligo«, potreben pouk med vaščani, osnivanje dispanzerja, ustanovitev zdravstvene zadruge, ki bi nudila vsem zadržnikom zdravila in zdravnika brezplačno, predvsem pa delo za izboljšanje gospodarskih razmer, ki bi jetiko v temelju preprečile — to bi moral biti naš program.

Zakaj pa govorim o vsem tem prav vam, žene in dekleta? Ali niste ve tiste, ki čutite največ odgovornosti za zdravje vaših družin, ki občutite najbolj, če je v hiši bolnik in ki s ponosom gledate na svojo družino, če je zdrava? Ali ne leži torej na vaših ramah precejšen del tega programa, če ne celo to, da boste morale biti ve tiste, ki boste šle orat ledino!

Naši razgovori

3. Napisala vam bom nekaj svojih misli o svojem položaju, v katerem se nahajam. S tem vam odgovarjam tudi na vaše tretje vprašanje, ki ste jih napisali v januarski številki.

Mnogo sem že razmišljala, kaj mi je stori, ko se je poročil brat na dom. Od tistega časa, ko je stopila nevesta v hišo, se mi zdi, da sem vsem odveč. Poročila bi se, pa se ne morem, ker moj fant je reven in si je šel iskat boljšega kruha v Francijo. Imam bolj malo upanja, da bi zaslužil toliko, da bi si kupil svoj dom in bi se potem poročila. V takem stanju kot sem sedaj, mi je nevzdržno, zato sem se odločila, da bom šla tudi jaz služiti in sicer v mesto za služkinjo. Še rajše pa bi šla v tovarno. Če sem v tovarni in ako se vrne fant, bom še nadalje lahko ostala v službi, četudi se bom poročila. Če pa bi služila, bi se morala zakonu odreči,

ker mož tukaj v današnjih časih ne bo zaslužil toliko, da bi sam preživel družino. Kot služkinja bi si pa vse življenje prislužila komaj toliko, da bi potem na starost živela od svojih prihrankov.

Rada bi ostala na deželi, vendar so pri nas na vasi plače premajhne. Zato moram v svet, čeprav nerada. Pozabila pa ne bom, da sem kmetško dekle in se bom še vedno zanimala za življenje in trpljenje kmetškega stanu.

F. K., Cerknica.

Op. ur.: Zgornji odgovor nam kaže, zakaj odhajajo naša dekleta v mesto. Ni naša tovariška edina, ki jo čaka taka usoda, premnogo jih je po vsej naši zemlji. Zato se nam zdi važno, da bi se oglasile tudi druge, ki občutijo težo tega vprašanja. Pišite nam kaj več o tem!

Za bodoče MATERE

Kako naj poučim svojega otroka?

Zadnjič smo rekly, da morajo biti starši v vsakem primeru svetovalci svojim otrokom in da bodo dobri svetovalci le takrat, če bodo pokazali zanje toliko razumevanja, da bodo otroci mogli ohraniti do njih svoje zaupanje.

So pa poleg razumevanja in zaupanja še tudi druge ovire. Dostikrat je materam »nerodno govoriti o takih stvareh«, pa puste, da dobe njihovi otroci potreben pouk kjerkoli, samo da se rešijo iz neprijetnega položaja. Ali ti ni nič težko pri srcu, če pomisliš na to, da bo tvoj otrok spoznal tajno o postanku življenja v slabi družbi, kjer govorijo o teh stvareh z umazanimi besedami. Ali bo čudno, če se bo posmehoval materinstvu, ki je zate sveto. To se bo tudi zgodilo, če bodo otroku govorili o postanku novega bitja tako kot da je to nekaj grdega in grešnega. In vendar so starši sami krivi, če jih otrok ob takem spoznanju neha ljubiti in spoštovati. Nasprotno bi bilo, kakor je rekel znan zdravnik, »če bi otrok zvedel od svojih roditeljev, da je plod svoje matere, kri njene krvi, ki ga je dolgo nosila pod srcem in v mukah spravila na svet«.

Toda, kdaj in kako naj to storim, bo marsikatera vprašala. — Ne odlašaj preveč, da te drugi ne bodo prehiteli. Potem bo še tako dobrohotno razumevanje težko kaj pomagalo. Plevel, ki so ga nasejali drugi, se bo bujno razrasel in vedno manj bo prostora za tvoje dobre besede. Brez lastne krivde, zaradi tvoje neodločnosti, bo otrok izgubil zaupanje vate. Če boš znala z njim ravnati, ti bo sam prišel naproti z neštetimi vprašanji, Tebi bo treba le odgovarjati, seveda s spoštovanjem, resnično in njegovi starosti primerno. Otroku pozna slične pojave iz prirode, o katerih si nič hudega ne misli. Tudi človek je prirodno bitje, zakaj bi ga tu izločili. Otroku bo hitro uvidel, kako smoteno je v prirodi vse urejeno. Ravnaj z otrokom vedno kot da ga smatraš že za odraslega, bodi mu kakor vrelec znanja, da bo imel občutek, da je edino njegova mati tista, ki mu vselej prav odgovori, prav svetuje in pomaga. Da boš vse to nudila svojemu otroku, moraš že od prvega leta dalje sebe in njega navajati na to, potem bo vse samo po sebi razumljivo.

Kasneje boš pokazala otroku nevarnosti, ki mu pretijo in na dolžnosti, ki jih ima do potomstva (o čemer smo že pisali). Ko bo odhajal v družbo, mu boš morala vsestransko zaupati. Zavedati se moraš vsak hip, da te otrok, ki si mu od prvega leta dalje ne samo mati, temveč tudi prijateljica, ne bo razočaral. Tudi če bo padel, se bo vrnil k tebi, ker ti zaupa, ti pa mu boš pomagala preko vseh težav. Če bo tvoja hčerka znala preценiti svojo vrednost, ki jo ima za človeštvo kot ohranjevalka svojega rodu, bo čutila odgovornost do družbe in bo pazila nase, da bo mogla dati družbi duševno in telesno zdrave otroke. Prav tako pa tvoj sin, če se bo zavedal, da s svojo brezvestnostjo lahko škoduje ženi in potomstvu.

Le taki otroci, ki bodo pravilno razumeli bistvo življenja, bodo hodili po ravni poti in ne bodo klonili v še tako težkih časih. Če pa bo tvoj otrok tak, za to pa si v največji meri odgovorna ti, mati, s svojim možem vred.

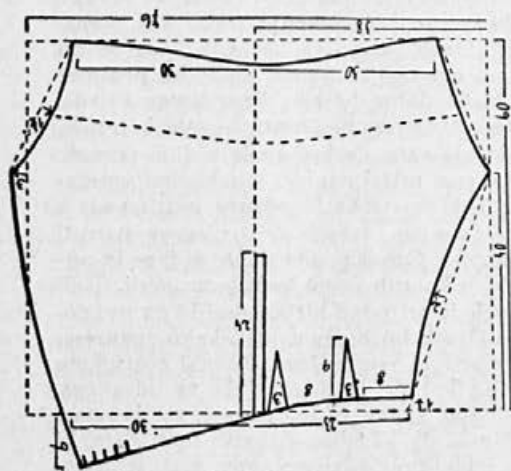
ŠIVANJE IN ROČNA DELA

Zaprte ženske hlače

Mere:

Dolžina hlače s strani od pasu do kolena: 60 cm;

širina v pasu: 84 cm + 20 cm več za gube;

Krojimo vsako hlačnico posebej. Za eno hlačnico vzamemo kos blaga v vsej širini, ki je do 70 cm dolg.

Dolžina gornjega dela hlačnice je 40 cm, t. j. $\frac{2}{3}$ vse dolžine; za dolnji del hlačnice ostane še 20 cm, t. j. $\frac{1}{3}$ vse dolžine.

Širina zadnjega dela hlačnice v pasu je 30 cm, t. j. $\frac{1}{4}$ vse mere okrog pasu in še $3\frac{1}{2}$ do 4 cm več, ker mora biti zadnji del širši. N. pr.: 84 cm + 20 cm = 104 cm : 4 = 26 cm + 4 cm = 30 cm. Če imaš mero okrog pasu manjšo, n. pr. 72 cm, potem računaš takole:

$72 \text{ cm} + 20 \text{ cm} = 92 \text{ cm} : 4 = 23 \text{ cm} + 4 \text{ cm} = 27 \text{ cm}$.

Širina prednjega dela hlačnice v pasu je 23 cm, t. j. $\frac{1}{4}$ vse mere okrog pasu in $3\frac{1}{2}$ do 4 cm manj, ker je prednji del vedno ožji; n. pr.: 104 cm : 4 = 26 cm - 3 cm = 23 cm ali pa za mero 72 cm:

$92 \text{ cm} : 4 = 23 \text{ cm} - 3 \text{ cm} = 20 \text{ cm}$.

Spodnja širina hlačnice je toliko kot vsa dolžina hlače, t. j. 60 cm.

Širino prednjega in zadnjega dela hlačnice odmerimo od sredine kosa na levo in desno; glej sliko!

Pri teh hlačkah delamo razpor s strani, dolg je 20—24 cm.

Če hočeš imeti hlače za zimo ali na elastiko, bo dolžina prava, drugače pa lahko napraviš krajše; glej sliko!

Mero v pasu si vzameš, če postaviš cm na sredino pasu spredaj, potem pa meriš tesno ob telesu do sredine pasu zadaj.

Dolžino hlače pa si pomeriš s strani od pasu proti kolenu.

Hlače sešijemo z dvojnimi šivom in sicer najprej hlačnici vsako zase, nato pa v zgornjem delu obe hlačnici skupaj. Na prednjem delu hlače napraviš vstike kot so označeni na sliki, na zadnjem delu pa več gub, na obeh straneh enako. Gube naj bodo $1\frac{1}{2}$ centimetra globoke in $2\frac{1}{2}$ cm narazen. Napraviš jih toliko, kolikor so zgoraj hlače širše od pasu.

Pas je 3 cm širok. Mora biti 2 cm daljši kot je širina v pasu, da lahko narediš gumbnico.

Na levi strani hlače narediš razpor. Vzemi 4 cm širok kos blaga, ki je 1 cm daljši kot razpor. Ta kos blaga prišij na razpor na prednjem delu na krivi strani. Potem zapogni blago malo čez polovico in prišij na pravo stran povrhu s strojem. Zadnjo stran razpora, ki jo prednja stran zakrije, ozko zarobi na krivo stran. Ko je razpor gotov, prišiješ pas najprej na krivi strani, nato pa na pravi in sicer povrhu s strojem. Na koncu pasu na prednjem delu napravi gumbnico, na zadnjem delu prišij gumb.

Spodaj napravi na hlačnici $1\frac{1}{2}$ cm širok rob; lahko ga okrašaš s čipkami.

Za šive ti ni treba pustiti nikjer več blaga, ker je to že vračunano v teh merah.

● **Endivija.** V mesecu juniju še lahko posejemo drugo, začetkom julija tudi tretjo in četrto partijo endivije. Kdor se hoče preskrbeti z zeleno solato za zimski čas, mu bo četrta partija dobrodošla za januar, februar in marec. Tretjo partijo pa bomo uporabili do Božiča.

● **Paradižnik.** Kdor je pravilno negoval mlade rastlinice, bo imel v tem času že zelo krepak nasad. Sedaj se že v precejšnji meri razvijejo zalistniki ki jih moramo čistiti, da se nam po možnosti razvije eno deblo. Rastlinam postavite močne kole in jih redno privezujte, da jih ne vrže vihar.

● **Kumare** že lahko jeste, če ste z njimi pravilno postopali. Sedaj posejte novo partijo za vlaganje. Priporočljivi sorti sta grozdasta ruska in grozdasta renska.

● **Motovilec** je dobra in najzgodnejša solata, ki jo sejemo od začetka do konca julija. Ni občutljiv niti za mraz.

● **Zelje** za kisanje sadimo sedaj. Koncem junija in začetkom julija posajeno zelje dá najboljši pridelek za prezimljenje in kisanje.

● **Cvetača**. Zadnjo partijo cvetače (karfijola) moramo posaditi začetkom julija; v oktobru in novembru pa dobimo lepe cvetove.

● **Stročnati fižol**. Koncem junija in začetkom julija posejmo še eno partijo stročnatega fižola, da ga bomo imeli dovolj za kisanje in vlaganje.

● **Nageljni**. Šabó nageljni so sedaj že lepo razviti. Ne pozabite na količe, da se stebelca ne polomijo. Kdor hoče dobiti seme za prihodnje leto, naj pusti v enem grmu enega, kvečjemu dva poganjka, sicer rastlina ne dá semena.

Ne pozabimo na vodo v vrtu. Kljub deževju, ki je tu in tam, ne pozabimo na zalivanje. Pomagajte rastlinam tudi z razredčenim gnojnicom.

Učimo se na svojem vrtu, kaj nam manjka in kakšno cvetje bi se morda boljše obneslo. Glejmo, da nam bo zelenjadni vrt tudi prijetno razvedril!

Poletno kosilo

● 1. obed: Kruhova juha.

Fižolov golaš in zabeljen krompir

● 2. obed: Grahova juha.

Kvašena kuhana polenta s solato.

1. obed: Kruhova juha. — Na masti zarumeni tanko rezano čebulo, koren peteršilja in korenje. Domač črn kruh tanko zreži in ga praži na pripravljeni masti. Ko si ga dobro prepražila, ga zalij z vodo in nekaj mleka. Nato vse skupaj dobro žvrkljaj, da se kruh čisto razpusti. Juho popraj. V skodelici mleka lahko zmešaš 1–2 jajci in prilij to juhi, preden jo daš na mizo.

Toliko dalj časa bo trpelo perilo

če vzameš vedno
SCHICHTovo

TERPENTINOVO MILO

...in za namakanje žensko hvalo

Fižolov golaš. — Fižol skuha v slanem kropu. Na masti zarumeni precej tanko zrezane čebule. Prideni malo sladke paprike in jo tudi prepraži. Nato prideni odcejen, kuhan, vroč fižol, ga malo premešaj, potresi z nekaj žlic moke in vse skupaj še praži nekaj časa. Potem zalij z fižolovko, prideni lavorjev list in timijan in vse skupaj še kuhaj kakih 10 minut. Na koncu golaš še okusaj in dobro je, če dodaš malo smetane.

2. obed: Grahova juha. — Očiščen grah kuhaj v slanem kropu s korenjem in šopkom peteršilja. Posebej kuhaj na tanke koščke zrezan krompir. V kozici napravi prežganje, ki ga prilij k grahu. Prilij še kuhan krompir s krompirjevo vred. Grah mora biti precej, krompirja pa manj, da dobiš res dobro juho.

Kvašena kuhana polenta. — Napravi kvašeno testo, iz katere moke pač hočeš. Zvaljaj precej debelo podolgovato klobaso, ki jo zvij narahlo v prtič. Pusti, da še enkrat vzhaja. Prtič na obeh koncih zaveži. Klobaso kuhaj pol ure v široki kozici v slanem kropu. Kuhano odvij, zreži na koščke, polagaj v skledo in zabeli kot žgance.

Naši kmetijski voditelji

Hrvatski narod je dobil nov praznik, ki je posvečen velikima buditeljema, učiteljima in voditeljema naroda, zlasti kmetškega ljudstva — Stjepanu in Anteju Radiću. Ta praznik se bo slavil vsako leto 11. junija, ker je to rojstni dan obeh velikih mož. Ante se je rodil l. 1868., Stjepan pa l. 1871. v vasi Trebarjevo pri Sisku.

Zasluge Radićev so tako pomembne in velike, da jih ne ceni in upošteva le hrvatski kmetijski narod, ampak vsi Slovani in tako tudi Slovenci. Vedno bolj se nam odkriva pomembnost njihovega delovanja, ki je imelo tudi na slovensko kmetstvo gibanje velik vpliv. Saj je prihajal Stjepan Radić na naše kmetijske praznike in manifestacije in so ga osebno poznali vsi zavedni kmetijski ljudje, razen mlajše generacije.

Oba Radića sta izhajala iz borne kmetške hiše in skoro čudno je, da sta se oba odločila za študij v tistih časih, ko je bilo kmetstvo silno zaostalo in zapuščeno od vsega sveta.

Radićevi starši so bili pač silno uvidevni, da so pustili sinova v šole, ko je še danes pri nekaterih toliko starokopitnosti. In prav tej uvidevnosti gre morda največja zasluga, da so dobili Hrvatje ljudi, ki se niso šolali zato, da bi narod izkoriščali za svojo udobnost, uživanje in oblast, ampak zato, da so mu pomagali, da so ga učili in vodili in ga v napredku neverjetno dvignili. Kje bi še bili danes Hrvatje, če bi ne bilo Radićev? Ostali bi hlapčevski narod, ki bi ne imel narodne in ne stanovske zavesti.

Dočim je bil Ante Radić po svojem udejstvovanju teoretik, pisatelj in znanstvenik, med drugim je izdelal tudi ideologijo kmetškega gibanja, je bil Stjepan Radić izvajalec bratovih in svojih načel. Vrgel se je na organizacijsko delo, pisal

je, govoril in učil. Njuno delo je bilo silno pomembno, ker sta prižgala luč hrvatskemu kmetu, ki je do tedaj ždel v temi in nevednosti. Prav značilno pravi o tej dobi dr. I. Jakovljevič: »Pred tem je bil kmet »naš dragi kumek« in »bedasti mož«, »uporni tlačan«, »hrana topovom«, »davični objekt«, blago za izvoz v Ameriko« in še mnogo podobnega. »Ni pa bil predstavnik naroda, katerega tvori, svoj gospodar, ki o sebi odloča, mož, ki ne tone v dremavosti in prebujen duh, ki se ne da strahovati in uspavati.«

Kaj je bilo treba Stjepanu Radiću napore in žrtev, ko bi lahko brezskrbno živel?! Ne, on je bil pošten, zvest sebi in

Stjepan Radić

svojemu narodu. Zato je odklanjal vse udobnosti za svojo osebo in šel v borbo za zatirani kmetijski narod. Bil je zagovornik tistih, ki se najtežje branijo in največ trpijo. To je bil mali človek, siromašen kmet, od vseh zapuščen in pozabljen in od vseh izmzgavan in izkoriščen. Radić je bil njihov edini zaščitnik in zagovornik.

Kakor je bil na strani malega človeka, tako je bil tudi zagovornik malih narodov. Zopet zagovornik tistih, ki se težko ali pa se sploh ne morejo braniti pred močnejšimi. Propagiral je človečanstvo med domačim ljudstvom in med narodi. Človečanstvo pomeni zaščito malih in slabih pred velikimi in močnimi, braniti pravico pred krivico, resnico pred lažjo. Skratka: človek bodi človeku — človek in ne volk!

Stjepan Radić je bil veliki učitelj hrvatskega kmetijskega ljudstva kakor ga upravičeno nazivajo. Učil jih je sloge, brez katere se ne bodo mogli rešiti. Utrjeval jih je v stalnosti, ki jih bo pripeljala do njihovega cilja. Vlival jim je hrabrost, ki krepi posameznika in organizirano skupino v delu za izvojevanje svojih teženj in pravic. In pametno je prigovarjal in svetoval, naj si vedno izvolijo modro in ugledno vodstvo. Kajti iz izkušenj je vedel, da modro vodstvo lahko iz nič veliko napravi in ustvari, slabo vodstvo pa

iz velikega in močnega vse uniči in pokvari. To so zlati nauki, ki so si jih Hrvati osvojili in zato tudi uspeli. Upoštevajmo jih tudi, mi slovenski kmetijski pokretaši!

Pravih voditeljev je bilo in je še na svetu silno malo. Mislimo na takšne voditelje, ki delajo za ljudstvo in ne za sebe, kdor se prikoplje do navideznega voditeljstva s svojim bogastvom, z dobrimi zvezami in s plačano organizacijo, ta ni in ne bo voditelj. Radić pa je bil voditelj, ki je izšel iz lastnega naroda, po njegovi volji in zaupanju. In kot voditelj je bil vse življenje v službi ljudstva, delal je zanj, bil zato preganjan, obsojen in zaprt. Vsi ljudje meščanske miselnosti so ga sovražili, blatili in sramotili. Njega to ni motilo. Vztrajal je na svoji poti do smrti. Iz naroda je izšel, okusil na lastni koži vse krivice in revščino in se radi tega odločil za to plemenito in veliko človekoljubno delo. Postal je veliki voditelj kmetijskega ljudstva in preroditelj hrvatskega naroda.

Tudi mi, slovenska kmetijska mladina, se ob teh dneh spominjamo njegovega velikega dela pri prebujanju kmetijskega ljudstva in ustvaritvi kmetijskega gibanja. Ostal nam bo večni vzor kmetijskega buditelja in voditelja. Po njegovih načelih bodo delali in živeli za vstajenje slovanskega agrarizma. Naj živi duh Anteja in Stjepana Radića!

Pavel Bobnar:

Domotožje

*Mladosti dnevi, kje ste, kje?
Kako po vas teži srce!
Kako po domu, materi
spomin se mi budi...*

*Sred trav zelenih hišica,
pred hišo moja mamica
ljubeče gleda mi v oči
in poje pesem mi.*

*Ograje žive zelené,
po vrtu rože mi dehte,
po drevju ptice pojejo,
se z vejic spreletavajo...*

*Zdaj daleč ptic je mojih spev;
kako bi, mati, te objel?
Med nama morje je in čas
in morda mrtev tvoj obraz.*

Praznik hrvatske kulture

Uspešno delo Seljačke Sloge

Nedelja 11. junija t. l. je bila za bratski hrvatski narod velik praznik. Hrvatski ljudje so praznovali rojstni dan bratov Radićev in polagali račun o delu svoje, naši Zvezi kmetjskih fantov in deklet podobne organizacije Seljačke Sloge.

V Zagreb so prihitali hrvatski kmetje in kmetice, kmetjska mladina in prijatelji kmetjskega gibanja iz vseh hrvatskih pokrajin, da skupno proslavijo praznik kmetjske kulture, katere utemeljitelja sta brata Radića. Zagreb si je nadel za to veličastno proslavo slavnostno lice. Zjutraj so odkrili spomenik Stjepanu in Antonu Radiću, kakor tudi kmetjskemu mučeniku Matiji Gubcu. Tako se je hrvatski narod dostojno oddolžil velikim žrtvam kmetjskih borcev, ki so največ dali za kmetjski napredek, in sicer življenje!

Nato se je vršila 9. redna skupščina Seljačke Sloge, katero je vodil njen predsednik in znani kmetjski kulturni delavec Rudolf Herceg, ki je med drugim dejal: »Glavna misel bratov Radićev je bila, da je hrvatski kmetjski narod skozi tisočletja ustvaril in zgradil svojo kulturo — poštenje in prosveto — in da mora na temelju tega poštenja in te prosvete biti tudi vnaprej nosilec vsega javnega hrvatskega življenja.

Če pa ima hrvatski narod — prav po svojem kmetstvu — svojo prosveto in poštenje, dalje svojo kulturo in narodnost, ima pravico, da živi kot narod — enako kot vsi kulturni narodi na svetu.

Delo Seljačke Sloge v preteklem letu je bilo ogromno; v celoti je bilo prirejenih 30 proslav, tako imenovanih »smoter«, na katerih so nastopili 304 zbori Seljačke Sloge iz posameznih podružnic. S sodelovanjem ostalih hrvatskih kulturnih organizacij je vodila Seljačka Sloga borbo proti nepismenosti, ki je na hrvatskem podeželju še velika. V ta namen je razdelila v posameznih krajih 71334 abecednikov. Samo v Bosni se je s pomočjo teh abecednikov in pismenih kmetov naučilo pisati in čitati nad 65.000 kmetov in kmetic. Kmetje, ki so se naučili čitati in pisati sami, brez šole, so napisali in izdali posebno knjigo: »Plodovi najsladji...«

Seljačka Sloga ima svoje podružnice povsod, kjer prebivajo hrvatski kmetje. Skupno število podružnic znaša 865, lansko leto jih je bilo na novo ustanovljenih 237, pripravlja pa se ustanovitev še številnih novih

podružnic. Skupno število članov presega 46.000, med temi je mladina v veliki večini.

Glasilo Seljačke Sloge je mesečnik istega imena: »Seljačka Sloga«, ki izhaja od leta 1936. naprej. Vseh sodelavcev, ki so dopisovali v revijo, je 269, med njimi 25 žensk. Po pisanju je list v mnogem sličen »Grudi«, ker je na isti idejni liniji.

Skupščino je v imenu hrvatskega narodnega gibanja pozdravil podpredsednik HSS inž. Avgust Košutić, ki je želel »Seljački Slogi« v bodoče še več uspehov pri njenem delu in izrekel priznanje za ves trud, ki ga polaga »Seljačka Sloga« za dvig hrvatske kmetjske in s tem narodne kulture.

Popoldne se je vršila v zagrebškem Narodnem gledališču slavnostna proslava, na kateri so nastopile posamezne kmetjske skupine »Seljačke Sloge« iz vse Hrvatske. Predvajali so narodne plese, peli narodne pesmi, ki so osvojile srca vseh navzočih. Te proslave se je udeležil tudi kmetjski in narodni voditelj dr. Vladko Maček. Med mnogimi narodnimi so zapela brhka kmetjska dekleta:

Da igramo velike nevolje,
I pivamo pisme ponajbolje

Alaj su nam naše pisme mile,
Pa sve one, što su najstarije.

in

»Težak piva rvaјуć se s plugom
Kiridžija putujući lugom,
Čobanaca kod malih janjaca.«

(»Boreč se s plugom kmet prepeva,
Popotnik stopajoč v log odpeva,
Odpeva pastirček pri ovčicah
drobnih.)

in še malo zaokrožene:

»Snjim se bume poigrale,
Poigrale, potancale,
Kak i megle med gorami,
Kak i zajci med mejami...«

Poleg proslave v Zagrebu so se vršile še po vseh drugih hrvatskih krajih in mestih prireditve, ki so jih imele organizacije Seljačke Sloge. Hrvatski kmetjski ljudje so dostojno proslavili svoj kulturni praznik in jim v imenu slovenske kmetjske mladine iz srca želimo pri bodočem delu največ uspehov!

Sporazumevanje med velesilami

O pogajanjih, ki se vodijo že več tednov med Anglijo in Rusijo, si je ob raznih nasprotujočih vesteh zelo težko napraviti pra-

Predsednik Molotov

vilno sliko o dejanskih vzrokih, ki ta pogajanja zavlačujejo v nedogled in ovirajo končno zvezo, ki bi nedvomno mnogo pripomogla k pomirjenju narodov in služila koristim vsega sveta, posebno pa vsem malim državam, ki se čutijo po znanih dogodkih, ki so se odigrali zadnja leta v Evropi, najbolj ogrožene.

Ruske zahteve so vsekakor upravičene in stvarne, ker zahtevajo varnost tudi za vse male države, zato Rusi od njih ne morejo odstopiti, kljub vročim željam častitljivih angleških lordov, ki se zanašajo na zmožnosti svojih diplomatov. Rusov pa lepe in široke besede ne ganeje prav nič.

Rusko zunanjo politiko vodi po odstopu Litvinova predsednik sveta ljudskih komisarjev (ministrski predsednik) Molotov, ki velja za odločnega in energičnega človeka, ki ne ljubi politike praznih fraz, ampak stvarnost in iskrenost, predvsem pa enakopravnost pri pogajanjih, da bi se nihče ne čutil prikrajšanega na račun drugega.

Ni se čuditi, če danes gledajo Rusi na ta pogajanja z nezaupljivostjo in so zato previdnejši, kajti v svetovni vojni so bili dovolj ogoljufani, in dobro se še spominjajo besed, ki so krožile med vojno po Rusiji, češ: »Angleži se bodo borili do poslednjega ru-

skega vojaka.« Radi tega zahtevajo danes politiko odkritih kart! Upati pa je, da se bo skoraj našla pot za obe strani odgovarjajoč sporazum, kar je v interesu miru v Evropi.

Turčija se je odločila

V zadnjih mesecih, ko marsikje prednjačita neodločnost in kapitulacija, je zadivila svet s svojim možatim nastopom republika Turčija, ki je zavzela jasno in odločno stališče do vseh mednarodnih dogodkov ter se odločila, da je pripravljena nastopiti proti vsem zavojevalnim metodam v mednarodni politiki. Turčija se dobro zaveda, da so v vseh vojnah najbolj oškodovane male države, mali narodi, ki so predmet umazanih trgovskih kupčij in cena za zmage oziroma poraze. Radi tega spoznanja se Turčija še prav posebno trudi, da obdrži sedanjo zvezo malih balkanskih držav nedotaknjeno, oziroma, da jo okrepi še z edino državo na Balkanu, ki stoji izven nje — z bratsko Bolgarijo.

Turčija svetuje vsem malim narodom: pomagajmo si sami, združimo se v trdno in enotno celoto, potem nas bodo tudi vsi veliki narodi morali upoštevati in računati z našo složnostjo. Tako združeni se bomo lahko uspešno postavili v obrambo svoje samostojnosti, če bi jo kdo ogrožal in onemogočili vsako barantanje z našo neodvisnostjo.

Zvesta temu načelu je Turčija stopila v obrambni blok; sklenila vojaško zvezo z Anglijo, uredila svoje razmere s Francijo, s katero je bila dolgo časa v sporu radi Aleksandrete; do Rusije pa je itak gojila vsa leta po vojni prijateljstvo in se naslanjala nanjo, smatrajoč jo kot iskreno zaveznico.

Saradzoglu, zunanji minister Turčije

Baltiške države

Uvod

Baltiške države imenujemo republike: Finsko, Estonijo, Latvijo in Litvo, ker leže ob Baltiškem morju. Baltiško morje loči Skandinavski polotok, ki se razprostira v severni Evropi in je razdeljen na dve državi: Norveško in Švedsko od vzhodno evropske celine, po kateri se razprostirajo poleg Rusije in Poljske baltiške države.

Baltiške države zapirajo Rusiji — razen pri Leningradu — dostop na Baltiško morje. Radi tega so za Rusijo važni odnosi, ki jih ima s posameznimi baltiškimi državami in skuša imeti z njimi tesne prijateljske stike. Sedaj nam bo lažje razumeti, zakaj zahteva Rusija od Anglije in Francije pri sklepanju vojaške trozveze, da se jamstvo za nedotakljivost razširi tudi na baltiške države. V primeru vojne bi bile nevtralne baltiške države Rusiji nevarne, ker bi hitro podlegle nemški moči in postale njeno oporišče za vojne operacije proti Rusiji. Zato gre prizadevanje Rusije za tem, da se baltiške države proti njihovi lastni volji pripelje v obrambni okvir nastajajoče vojaške trozveze, ki ima namen ohraniti mir.

Pred svetovno vojno baltiške države niso bile samostojne, temveč pod rusko oblastjo. Rusija si je te prostrane in ravne pokrajine priborila z velikimi vojnimi žrtvami. Dva velika ruska nasprotnika, ki sta imela prej v posesti baltiške pokrajine: Švedi in Prusi, niso rade volje dopustili Rusiji, ki se je pričela pod vodstvom Petra Velikega naglo dvigati in večati, dostop do morja in po njem odprto pot v svet. Ruska žilavost in vztrajnost je zmagala in car Peter Veliki je postavil ob Finskem zalivu novo rusko prestolnico Petrograd, današnji Leningrad. — Predvojne razmere baltiških pokrajin niso bile rožnate. Okrutna oblast ruskih plemičev je krvavo zatirala svobodo, ljudske pravice in napredek. Zemlja je bila last ruske in nemške gospode; kmetje pa so bili brezpravnaja raja.

Z izbruhom revolucije v Rusiji l. 1917. je nastalo tudi med baltiškimi narodi živahno gibanje za osvoboditev izpod ruske oblasti. Že pred vojno nezadovoljno kmetstvo ljudstvo, ki mu je vojna, razen v Finski, uničila domove in opustošila polja ter stalno ropanje ruskih in nato nemških čet, je nezadovoljstvo le še povečalo. Kmetstvo ljudstvo je samo čakalo na iskro, ki se bo vžgala, da uniči to neznosno stanje. Boljševiška

revolucija v jeseni 1917. je spravila kmetstvo ljudstvo na noge.

V takih razmerah je bilo delovanje voditeljev baltiških narodov za njihovo neodvisnost lahko, saj je pomenila med kmetstvom ljudstvom državna samostojnost osamosvojitve kmetov od zemljiške gospode. Prvi so bili Finci, ki so 6. decembra 1917. povedali svetu, da so neodvisni in da hočejo v naprej živeti v Finski republiki. Finski je sledila Litva; Litvi Estonija in 18. novembra 1918. je proglasila svojo samostojnost tudi Latvija.

Težke so bile razmere, v katerih so nastale baltiške države. Povsod, izvzemši Finsko, ki v vojni ni bila toliko prizadeta, so bile uničene vasi, polja neobdelana in opustošena, živina pobita in mladim državam je grozila žalostna usoda.

Na srečo so ljudski voditelji vedeli, kaj je treba storiti. Hitro in uspešno so organizirali kmetске množice, v katerih je zrasla krepka kmetška zavest. Nastala so močna kmetška gibanja, ki so si priborila vladno v svoje roke.

Kmetstvo ljudstvo je z vladno pomočjo pričelo obnovitveno delo. Iz požganih so vstajale nove, moderne vasi. Pričeli so obdelovati polja in nabavljati kmetijske stroje. Agrarna reforma je bila temeljito izvedena, kar bomo videli pozneje v posameznih državah in iz veleposestev so nastala nova kmetška gospodarstva. Ustanavljati in organizirati so pričeli zadružništvo, ki je bilo kmetškemu ljudstvu pri obnovitvenem delu v največjo pomoč kot mu je še danes. Šolstvo, ki je bilo prej zanemarjeno, je postalo predmet največje ljudske skrbi. Pričela se je dvigati splošna izobrazba in politična zavest ljudstva, ki se je zavedalo, kaj mu je potrebno za bodočnost in napredek in kakšne pravice in dolžnosti mu pripadajo.

Započeto obnovitveno delo kmetškega ljudstva je z državno pomočjo rodilo bogate sadove in je najjasnejši dokaz, kje in kako je treba pričeti z delom, če hočemo, da bo res uspešno.

Z vsem tem delom, napredkom in razmerami baltiških držav, kmetijstvom, zadružništvom, šolstvom, zlasti kmetijskim, narodovo dušo in običaji, pa se bomo seznanili v prihodnjih številkah »Grude«.

Razlaga tujih besed

● **Ultimat** je zadnji poziv, pogoj, oziroma zadnja zahteva. Ultimati so znani in običajni v diplomaciji. Diplomati izročajo ultimato po nalogu svojih vlad vladam držav, s katerimi so v sporu. Mnogokrat pa vlada sama sporoča in stavlja ultimat vladi druge države. — Znan je avstrijski ultimat Srbiji l. 1914. Ker Srbija ni ugodila zahtevi avstrijske vlade, ji je slednja napovedala vojno. — Tudi Nemčija je stavila Českoslovaški ultimat v sporih začetkom tega leta.

● **Genij, genijalnost, genijalen.** Genij je po slovensko veleum, ustvarjalec, ki v svojem delu po moči duha prekaša vse sodobnike, ki išče in najde nova pota in spoznanja na polju tehnike, filozofije, umetnosti itd. Ljudi, ki s svojim silnim umom uspešno in ustvarjalno posegajo na vsa področja človeškega umskega udejstvovanja, imenujemo univerzalne genije (vse-

splošne veleume); tak univerzalni genij je bil Leonardo da Vinci (izg. Vinči), italijanski slikar, pesnik, matematik, tehnik. On je prav za prav postavil temelje za današnje aeroplane in prvi je skušal sestaviti podmornico. Slovenci imamo genija v Prešernu in Cankarju, pa tudi glasbenika-genija Jakoba Petelina (Jakob Gallus).

● **Iblajtar** je mitničar, mestni dohodarstveni organ, n. pr. v Ljubljani, kjer pobirajo od vsake, v mesto uvožene ali prinesene stvari (krompir, mleko, meso, železo, platno itd.) določene pristojbine v korist mestne občine. Iblajtarje so kmetje že od nekdaj sovražili, ker so od njih pobirali užitnino. Tako so leta 1848. Ižanci vse mitnice na cestah proti Dolenjski razbili, denar pobrali, iblajtarje pa pretepli. V sedanjih časih pa postopajo mitničarji več ali manj po predpisih mestne občine.

Vinko Kristan:

Ko je žito gorelo . . .

Dež je začel liti v curkih. Naprej ni bilo mogoče več iti, zato sem stopil k najbližji hiši na predvežje, da počakam, dokler dež ne poneha.

Nizko nad hišami so se podili črni oblaki, ki so bili prepolni vlage in so jo zdaj spuščali na zemljo. Hiteli so od juga proti severu. Zdelo se je, da bo dež kmalu prenehal. Bila je pač ena tistih pomladnih neviht, ki nenadoma pride, pa tudi hitro gre. Toliko ga bo pa le, — sem si dejal, — da bo zmočil kmetom seno, ki so ga ves dan tako skrbno sušili. Tudi tiste ljudi bo zmočil, ki se niso pravočasno umaknili s polja. In res: zdaj zdaj se je kdo ves premočen utrgal iz dežja in tekel sklonjen proti domu.

Bil sem truden od poti, zato sem sedel na klop pred hišo ter se zazrl v kap pred seboj. Lepo je gledati te navpične deževne curke, ki s tako močjo udarjajo v kap, da škropi voda na vse strani. Kap je bil prepoln. Blizu veže voda ni mogla naprej.

Tam se je nabralo precej sena, ki ga je voda našla na dvorišču in ga vzela s seboj; zato se je napravil jez, ki je zadrževal vodi prosto pot naprej. Voda je silila že v vežo čez nizek prag. Ozrl sem se po hiši, kot bi jo šele sedaj zagledal. Nizka je bila, z debelim zidom in majhnimi okni. Pokrita je bila s slamo, ki je bila na nekkih mestih že obrasla z zelenim mahom.

Tedaj je stopil iz veže star kmet z motiko in zbezal zapreko, da ne bi voda tekla v vežo. Opazil me je. Položil je motiko nazaj za vrata in počasnih korakov šel proti meni.

»Dober dan,« je on prvi vljudno pozdravil.

Odzdravil sem mu in se oprčil: »Moral sem stopiti pod streho. Preveč lije.«

»Da . . . saj . . . preklemski dež! Pa nam je zmočil seno. Kdo bi si mislil, da bo že danes! Malo prej smo ga obrnili, pa ni niti najmanj kazalo, da bo moča.

Ali ni vrag! Komaj smo prišli domov, so že padle prve kaplje.«

Zrl je v tla in odkimaval z glavo. Njegov glas je bil miren, enoličen. Bil je glas starega, uravnovešenega človeka, ki ga nobena stvar v življenju ne more spraviti več iz ravnotežja. Naj bo vihar ali toča; naj bo nesreča pri živini ali pa slaba letina in še rubež po vrhu vsega. Na vse to bo mogoče zaklel, se razburjal, iz ravnotežja pa ga vendar ne bo vrglo. Saj je že vse to šlo neštetokrat mimo njega. Sprizniti se moraš s tem, da bo tvoje življenje precej trdo in polno neviht in nesreč, zato postaneš top in ravnodušen. Kvečjemu, da malo preklinjaš in pozabavljaš na bogove, ki ti nalagajo tako težka bremena, ne da bi ti karkoli drugega zakrivili, kot da garaš vse svoje življenje od zgodnjega jutra do pozne noči kakor živina in si moraš pri tem mnogokrat celo pas zategniti. Tako mi je raztolmačil kmetov položaj. Taka je bila njegova življenjska filozofija. Nemo sem priklimal njegovim besedam ter se ozrl po njem. Glavo so mu poraščali čisto sivi, vendar še gosti lasje, ki so zadaj silili za ovratnik. Obraz pa je bil počez in po dolgem ena sama mreža gub, čez čelo, čez lica in še celo na vratu. Ni bil velik. Hrbet se mu je že močno zvil. Kratke koščene noge pa je imel vtaknjene v coklje. Tale človek, sem si dejal, pa je moral imeti kaj trdo borbo za vsakdanji obstanek, da ga je tako strlo. Saj — kakor je dejal — niti petdeset let še nima. Začutil je, da ga opazujem.

»Zdi se mi, da ste mnogo prestali v življenju. To opažam, ko vas gledam,« sem začel spet razgovor.

»To pač. Pomanjkanje, bolezni, ogenj — moj Bog; in vojske ter še druge šibe sem preživel. Vse to izpolnjuje naše življenje in z vsem se moraš boriti. Vse to moraš sprejeti nase rad ali nerad. Pa sam. Nikogar ni, ki bi ti odvezal en del tega bremena... Vse moraš sam nositi... vse tegobe in nesreče, ki te čakajo v življenju...«

Prenehal je. Posilil ga je močan kašelj, da mu je kar piskalo v grlu kot bi pilil staro železo. Ta kašelj ga že nekaj let muči. Odkar je prebolel tisto pljučnico, ki bi ga skoraj pobrala. Mnogo je nosil ta starec življenjskih doživljajev v sebi.

»Kaj vam je najbolj ostalo v spominu od vseh doživljajev,« sem ga vprašal kar naravnost. Njegova preteklost me je zanimala.

Obraz se mu je razvlekel v dobrodušen smehlaj. Mežikaje me je motril. Široke obrvi so skoraj zakrivale rjave oči, ki so ležale globoko v votlinah.

»Da. Marsikaj neprijetnega nosi spomin. Življenje je nepretrgana veriga trpljenja in vsak člen te verige se ti vkleše v spomin tako, da ga prav gotovo ne moreš pozabiti. A kaj me je najbolj prišlo? ...« Položil je desno nogo čez levo, se naslonil s komolcem na koleno in se zamislil. »Da, pač. Mnogo hudega je bilo. Človeku je skoraj težko ločiti, kaj je bilo bolj in kaj manj. Ali najbolj me je pretreslo tedaj, ko mi je ogenj uničil žito... Ah... če samo pomislim na to...« Oči so mu zagorele v motnem lesku. »Bilo je strašno. Vročega poletnega popoldneva se je to zgodilo. Ravno sem okopaval na nji-vi za hišo. Sonce je z vso močjo obračalo svoj zareči obraz k zemlji. Soparica je bila neznosna. Motika kar ni šla in ni šla v prst. Strašno sem bil utrujen. Tedaj je nekdo iznenada zaklical čez vrtove: 'Gori, žito gori... na Kamnu!' Na Kamnu? Bog! Takrat, kot bi me nekdo s šilom sunil, mi je motika kar odletela iz rok. Pobral sem jo ter stekel preko polja čez njive. Ves čas mi je brnelo v ušesih: 'Gori, žito gori... na Kamnu.' Kaj če gori naše? sem pomislil. Tam sem imel veliko njivo pšenice. Bila je v najlepšem zorenju. Prav požeti smo jo hoteli, samo še žanjc smo čakali. Tako polno klasje je imela. Spet bo eno leto dovolj kruha, sem si dejal. Saj ga nam tolikokrat manjka... Kaj je zdaj z njo? Kaj, če gori moja pšenica? Ah, nisem si upal misliti na to. Bog — pa vendar ne boš tako neusmiljen!? Pomislite! Toliko truda, ko orješ in seješ. Vse do takrat, ko spraviš žito v kaščo, trepetaj zanj. Posebno zadnji teden pred žetvijo je hudo. Treseš se ob misli, da bi prišla toča in uničila, kar je dala narava s pomočjo tvojih rok. Bojiš se, da ne bo preveč dežja, da ne bo prevelike suše. Skrb imaš, dokler ni zadnje zrno žita spravljeno v kašči. Pa niti tedaj ne preneha skrb zanj.

(Dalje prihodnjič)

V. Nova hrepenenja in stremljenja

Nova hrepenenja opaziš povsod pri mladih ljudeh, dasi pri njih na širokem polju nova misel počasi deluje, toda tu je in hoče živeti zaradi boljšega življenja Barančev in vseh ljudi. Hrepenenja se izražajo danes na gospodarskem in prosvetnem področju; ustanavljajo se nove organizacije, ki skušajo iti z duhom časa in hočejo zabrisati staro miselnost. Res, to so danes še samo začetki pravega narodnega dela, ki ga med Hrvati zlasti opravlja »Seljačka sloga«, pri Srbih pa Sokolske čete, v katerih pa ljudstvo ni prišlo do prave besede, ker so prevzeli vodstvo tako zvani »škričci«. Da to podkrepim, naj navedem primer, ki sem ga videl na okrožnem zletu Belomanastirskega sokolskega okrožja. Člani in članice v sokolskih krogih so se med seboj nazivali z »gospod«, »gospodična«, »milostiva«, »ljubim ruke«, »moj naklon« in podobno. Med kmet-skimi četaši pa sem opazil pravo bratstvo, ki me je naravnost presenetilo. Vodstvo teh organizacij je izključno v rokah raznih uradnikov, učiteljev in podobno, ki so daleč od naroda. Tudi učiteljev, brez manjših izjem, ne morem izvzeti, zato me je toliko bolj začudilo bratsko sožitje med kmet-skimi četaši, ki ga sicer po vaseh ni opaziti.

Trdim, da bi tam z ljudstvom čuteči izobraženci lahko toliko koristnega napravili za narod in državo, kakor nikjer drugje. Razumljivo, da s takšnimi učitelji, ki uče otroke tako zvanih boljših ljudi pozdravljati z »ljubim ruke«, kmetske pa z »dober dan«, ne more biti posebne koristi.

Spominjam se dogodka, ko se je sokolska četa v Zlatni Gredi (najbolj zavržen del »Belja«) pričela pripravljati na vprizoritev Nušičeve igre: »Narodni poslanec«. Režiser je imel sicer veliko truda in neprijetnosti, toda šlo je. Ne samo fantje in dekleta, ampak matere in očetje so prišli prositi in jokati, da naj njihova Zorka ali Milan tudi nastopi. Pričele so se vaje, tedaj pa marsikatera deklica ni znala čitati in je s solzami v očeh morala pustiti mesto drugi. Pri vajah je redno sodelovala vsa pustara (kolonisti, delavci), tudi baba Julia, baba Janja, Ana in svinjar Lazo so bili prisotni. Vsak večer je bila huda borba z gledalci in

učenci, toda po velikem trudu smo vendarle igrali na zasilnem odru pod velikim nadstrešjem za shranjevanje strojev. Ves prostor smo obvalili s platnom, okrasili z zelenjem vrbe in kanadske topole, da je nastala pravcata zelena dvorana. Tej prvi predstavi sredi dolgih pustih polj je prisostvovalo 300 domačih kolonistov-pustarašev, 100 sezon-skih delavcev in kakšnih 800 ljudi iz sosednih pustar. Trud res ni bil zaman, saj se je nabralo vstopnine okrog 2500 din; materam pa so tekale tople solze radosti, ko so videle nastop svojih sinov in hčera. Ne bom pozabil tega trenutka, zato se mi zdi tudi toliko bolj nerazumljivo, da se puščajo narodne sile mrtve in zavržene. Upajmo, da bodo hrepenenja kmalu postala dejanja; jaz bi to želel naši dragi Baranji, ki me je sprejela in hranila iz vsega srca.

VI. Utrip srca

Narava je podelila vsem deželam sveta svoje posebnosti, svoje lepote, zanimivosti in tudi svoje slabe strani. Poleg narodnih običajev, navad in sploh življenja, ima vsaka dežela tudi svoje običaje v srčnih zadevah, v tihih in vendar burnih duševnih bolečinah, ki v drhtenju človeka spravijo večkrat do največjih dejanj in tudi do najtežjih padcev.

Tam, v širni baranjski zemlji, kjer skrivnostno šumijo velike vode in bohotno kraljuje hrasti, tam je tudi utrip srca bohoten in šumeč, kakor bi se vzburkalo valovje Donave, kakor da bi poslušali melodijo valčkov, ki se zvijajo v sladkih in grenkih bolečinah okrog trepetajočega srca.

Kadar splava nežen deklinški pogled daleč tja v sosednjo vas, se nekje izgubi; nekje tam med zemljo in nebeškim obokom nit žarečega pogleda neha. Dekle ne vé, kam je splavala misel, ker v naravi ni zapreke, kjer bi se ustavilo hrepenenje, niti more opaziti kraja, kamor je utrip srca namenjen. Kadar neha neskončna ravan, takrat nastopijo gozdovi, zato nežni deklinški utripi in željni pogledi lezejo v širno ravan, iščejo dragega, ki morda na isti način pošilja svoje utripe nekam tja, kjer je drago bitje.

Tako nekako sem občutil na prvi pogled ta ljubezenska dogajanja. Resnično življenje pa je izbrisalo mnogo vzdihov; tistih nenaravnih, ki nimajo prave vezi z naravno resničnostjo. Ljubezen se najlepše izraža brez nasvetov, brez tistega šopirenja in kričavosti, ki nikdar ni bila in nikdar ne bo resnična!

Kljub vsemu se je v Baranji naravna sila ljubezni ohranila v dokaj lepi obliki. Tistega strastnega pošepetavanja, tistih obljub, priseg in nepotrebnih ljubezenskih bolečin tam nisem mogel opaziti, vsaj v takšni meri ne, kot se to pri nas dogaja.

Nekoliko preveč računsko, morda za tiste razmere odgovarjajoče, delajo v Baranji hladno, toda učinkovito reklamno za dekleta, ki so godne za ženitev. Vsej vasi je znano, koliko dote bo imela Ilonka, koliko Jolanka, Milena itd. Nekako bi človek lahko napravil vrednostno mero deklet po bali, ki jo bodo dobile. Ilonka 50.000, Milena 100.000, Jolanka 200.000, Šanja pa ima samo 20.000, ki si jih je sama zaslužila. Sicer pa je še cela vrsta drugačnih deklet, takšnih, no, ki so po postavi in duši iste kot prve, toda njih bala je mnogo višja in se giblje od 300.000 do milijona. V Baranji sicer milijonark ni, če pa pogledam čez Donavo, v švabski Apatin, tam pa jih že najdemo.

Marsikdaj odloča pri ženitvah samo števila, morda niti ne toliko po krivici deklet samih, kolikor staršev, ki hočejo svoje hčerke čim bolj »gosposko« preskrbeti, da ne bodo garale in trpele na baranjski grudi. Kolikokrat bi takšno dekle boljše storilo, da bi niti ne videlo svojega gosposkega ženina, ker se pri večini začenja z ženitvijo gorjé — morda je to grenko maščevanje grude — ljubeče zemlje, ki ne pozna hinavščine! Večina, ki jo je zapustila, se je že tolikokrat hotela vrniti — toda nazaj na grudo ni vrnitve, kjer ni močnega srca! V takem primeru mora biti utrip srca posebno močan, da se more streti vabljeni klic človeške našemljenosti in ovenčanega življenja, v katerem je en sam nič!

Marsikatera deklica si danes premisli, preden gre na gosposko pot in se rajši poda v objem domačemu fantu, ki ne želi njenih tisočakov, ampak tudi vroč utrip srca! Spoznanje je pač povsod dragoceno, najdragoocenejše pa je spoznanje baranjskih deklet... v zadnjih letih!

Kako skrbno iščejo starši ženine za svoje hčerke, naj povem doživljaj v Zmajevcu, ki se je dogodil l. 1937., zdi se mi v decembru. S prijateljem Aleksejevim sva šla po službeni poti v Kneževu Vinograde in se

peljala z brhkimi konjiči po državni cesti proti Zmajevcu. Na voz pod kozla sva stisnila dve čedni steklenici po 5 litrov, da bi natočila »baranjsca«. Ustaviva se pri neki znanki, ki je imela sina v službi pri upravi v Zlatni Gredi in jo zaprosiva, da nama preskrbi dobrega »šilerja«. Kmalu je prišla postavna kmetica kakšnih 35 let in prinesla poizkušnjo. Preden sva natočila kozarec, so nama postregli s papricirano sarmo, ki je človeka naravnost dražila k pijači.

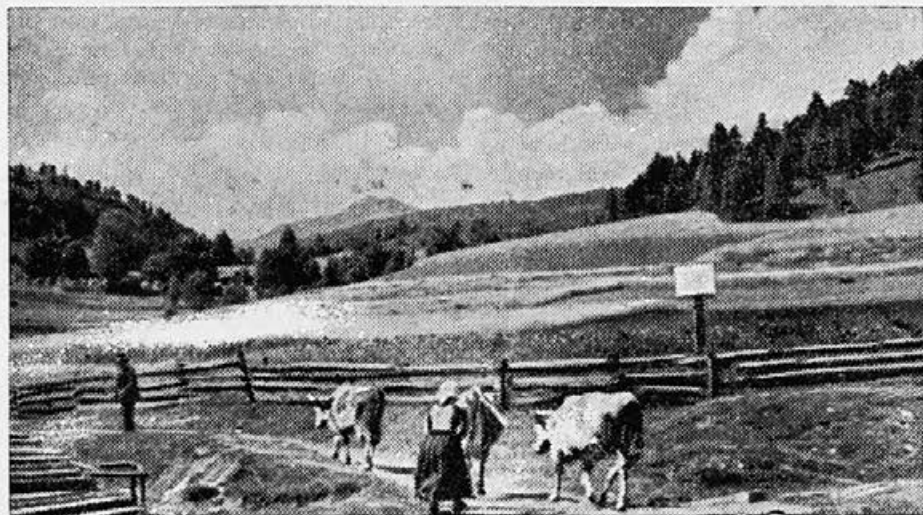
Z Aleksejevim sva jedla in poizkušala, govorila pol naše pol švabsko in se odločila za drugo poizkušnjo. Gostiteljica je bila Madžarica, soseda Švabica, obe pa sta znali potegniti po švabsko. Midva torej srkava in pospravljava sarmo, soseda, ki je prinesla vinsko poizkušnjo, pa je nekam odhitela. Nenadoma se zopet vrne in stisne v roko Aleksejeva sliko precej čedne deklice. Pravi mu na tiho, da je to njena hčerka in da bi bila kot nalašč za njega. Pogledal jo je debelo, soseda pa je prav resno prigovarjala, češ, da pač naj vzame njeno hčerko. Naenkrat zasuka glavo in s prstom pokaže na cesto: »Tam gre moja hči, poglejte!«

Ne rečem, bilo je čedno dekle, rekli so pozneje, da je imela 100.000 din, toda ljubezen se ni vnela. Pozneje je hotel pri njej kupiti grozdja, pa mu ga ni hotela dati, ker je zavrgel njeno dekle in 100.000 din.

Pozno ponoči sva se z Aleksejevim vesela vračala po donavskem nasipu in se menila o skrivnosti deklških src, o čudnih postopkih staršev in o vsem podobnem — kar se pač vrti okoli ljubezni. Bila sva nekako enaki misli, da je pač najbolj naravno, kadar fant ukrade dekle ali pa če samo k njemu pobegne. Vzameta se šele po temeljiti preizkušnji. Ne vem, če je to tudi najboljše, toda tako se še danes mnogokrat dogodi v Baranji in skriva v sebi toliko naravnih lepot, toliko zanimivih povesti, da bi človek lahko zbral ogromno narodno povest o nežnosti in lepoti, o borbi in trpljenju, o ponižanju in dvigu, o zmagi in propasti deklškega in fantovskega srca.

(Dalje prihodnjič.)

Ferdo Godina:

Hozjanov greh

Hozjan je bil še neumen, mlad človek, vendar mu Fotivčev stari ne bi prisodil, da bi se še ponorčaril iz smrti. Hozjan pa se je. Kakor da ne bi bil kristjan in ne bi Bog za njega prav tako pripravljaj muke, kot za vsakega človeka.

Fotivčev in Hozjan, ki je bil še smrka-vec, sta pasla za vasjo in si kurila. Večeri so že bili hladni. Pasla sta, se pogovarjala in modrovala. Sonce se je že nagibalo. Mušice so se zibale v rojih nad kravami, dim pa se je počasi dvigal v hladen zrak.

»Vi ste hodili z Raščanom skupaj v šolo?« je vprašal Hozjan in se delal resnega.

»Ja! Pa siromak stari že dolgo boleha. Gliste ga mučijo,« je brundal Fotivec in si zakuril v pipi.

Hozjan pa se je začudil: »Raščan je umrl! Popoldne mi je Geričeva rekla. Gliste so ga spravile s sveta.«

»Ej? — joj siromak stari! — Šel je. Bog mu daj sveta nebesa! Ti mi pa tega ne poveš prej.«

Čudil se je stari Fotivec in trepetal pred naglo smrtjo. Kristus, kaj ne bi! Saj človek ne ve ne ure ne dneva, pa te vzame Bog k sebi kar tako na lepem. Fotivec je bil res star, pa kljub temu je ljubil življenje kot vsak drugi.

Prevzelo ga je, ko je sedel tako pri ognju in gledal mali plamen, ki je lizal kratka polena.

»Umr! je. Med vrstniki sem še ostal jaz, Gjurani, Rantaša in Pozdejrec. Malo nas je. No, bogve, katerega bo pobrala smrt sedaj. — Veš kaj, Hozjan! Ženi mi krave domov! Jaz stopim pojdočki k Pozdejrecu, moramo obiskati mrtvega siromaka. Na sam prvi petek —«

Zvezala sta krave in Hozjan je še kaj omenil o Raščanu.

Fotivec je zavil za ogradi k Pozdejrecu. Ta je sedel na podstenju. Z žalostno novico je Fotivec zmiril Pozdejrec. Kaj ne bi. Prvo kar je bilo: kdo bo sedaj na vrsti?!

»Šli bomo pod grudo, Pozdejrec,« je dahn! Fotivec.

»Naj bo božja volja,« se je vdal Pozdejrec.

»Obiskati ga moramo. Spravi se!«

Fotivec je povedal žalostno novico še Gjuranu in Rantaši. Prijatelja in tovariša izza mladih let bodo obiskali poslednjikrat, pomolili bodo ob njegovih nogah in mu poslednjikrat stisnili roko.

Hozjan je gnal krave po vasi, pokal z bičem po ulicah in vpil nad otroke, ki so metali v zrak prah, da se je človek komaj preril med hišami.

Doma je Pozdejrec stopil v boljše obleko, nagnal sina po madžarski tobak, kajti ni mogel od hiše po takem poslu, da se

ne bi dostojno oblekel in se obložil kot se spodobi.

Zakuril si je v pipi, prižgal staro svetilko, ono, ki so jo nosili k zornicam v kasnih jesenskih dneh. Stopil je na žalostno pot. Ah, težko je pustiti ta svet, čeprav ni na njem nič dobrega. Človeku pa se le priljubi, da mu ga je težko zapustiti. Vsi znanci odhajajo drug za drugim in človek zdaj že novega sveta skoraj ne pozna. In čez par let, ko te bo pokrila zemlja, bo prav tako svet šel naprej kot da tebe nikdar ni bilo.

Pozdejrec je šel za ogradi, se opiral na palico, zvonil s svetilko in počasi pušal dim za sabo.

Pri Raščanovih pa ni bilo nikogar na dvorišču. Gotovo so pri mrtvecu. Slama je bila raztresena okrog vrat pri lilevu, kot da je nekdo nastiljal. Kure so že šle spat, samo tele je blejalo. Sonce se je poigravalo v rdečih krpah zgoraj na slamnati strehi. No vidiš, tako je, ko človek umre. Vse je mrtvaško. Iz vsakega kota gleda strašna, nenasitna smrt. Še stopa v pojeti je bila tako strašna, da se je jel Pozdejrec bati. Ni vedel koga. Torej, Raščana ni več.

»Siromak,« si je brundal Pozdejrec, upihnil svetilko in jo obešal na drog pod streho. »Delal je, delal. Hišo, zemljo, vse to je spravil otrokom. Malo je takih, ki bi si toliko spravili. Pa je bil Raščan hlapec, pa glej ga.« Fotivec je gledal nizko cimprano hišo, vrt, njivo. »Zdaj ga pa pobere ta nesrečna smrt.«

Ugasnil je pipo, snel usnjato kapo, se odkašljaj in stopil v priklet. Zaprl je za sabo, prisluhnil. Nič. Tiho je bilo v sobi kot v grobu. Počasi je pritisnil na kljuko in odprl v sobo. Jezus! O mrtvem niti sledu. Soba je bila v redu kot takrat, kadar na mrtveca niti ne mislijo. Fotivec je zaprl za sabo in obstal.

»Kdo pa je,« se je oglasilo izza peči.

Ojej! Fotivca je kar zaneslo. Raščan govori. Tak je bil kot da bi ga polil z vodo.

»Jaz sem, Raščan,« je zabrundal Fotivec, štorljal k njemu ter mu nesel roko. »Bolan si, bolan?«

»Bolan veš bolan. Včeraj sem pokadil cigaro, pa so me te retentane gliste mučile. Zdaj, po črni kavi pa je takoj boljše. O, boljše, boljše. Kaj pa ti počneš?«

»E, bil sem nekaj v Orlovščeku, pa sem stopil nazaj grede, da te vidim.«

»Saj, saj! Lepo vreme imamo,« je šepetal Raščan, kajti on ni mogel več na glas. »Sicer pa sodim po soncu, da se bo kmalu zmešalo. Sonce je rdeče, to ni dobro. Jaz naše priganjam, naj spravijo koruzo čimprej.«

Fotivec je pogledal skozi okno na kravo nebo, na katerem ni bilo več sonca. — Glej! Čez pašnik proti hiši je šel Rantaša in njegova sinova. Čisto k zemlji se je pripogibal stari, kajti življenje ga je potro v dve gubi. Štorljal je ob palici in si svetil z zorjansko lučjo. Sinova sta mu sledila in spokojno odgovarjala očetu, ki je molil žalostni del svetega rožnega venca. Počasi so se bližali hiši.

Pred vrati je Rantaša prenehal in ugasnil luč. Vsi trije so ribrundali v sobo, kjer so našli Raščana — živega. Fotivec je mencial, prelomljeni Rantaša je pa samo buljil.

»Si ti tudi prišel?« je šepetal Raščan in bil vesel. »Lepo je to, da me pridete pogledat. Kje ste pa bili?«

»Eh, nekaj smo v Orlovščeku delali,« — sina sta se smejala v pest.

Ker je jedel postno hrano, se je malo nagnil in p..... Zunaj pa je pristorkljal Pozdejrec in Gjuran. Ugašala sta svetilke in štorljala s palicami ter v mislih kropila mrliča. Ko sta ga pa v sobi našla živega, sta odrevenela.

Da bi zakrili zadrego, so se pač o tem in onem prisiljeno pogovarjali in se kmalu poslovili.

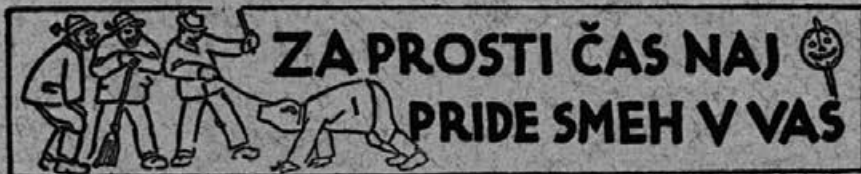
»Boš vam poplačai stokrat, Marija, mati! Dobri ljudje ste.«

Ko so šli po pašniku molčeči, sklonjenih glav, z ugaslimi svetilkami, se je zaslišal z ulic Hozjanov smeh.

»Naj trpi za to v vicah. Iz smrti se je delal norca,« mu je želel Fotivec. »On mi je rekel, da je Raščan umrl.«

»Naj trpi!«

»Naj trpi!« so brundali starci in se zgubljali po domovih.

ZA PROSTI ČAS NAJ PRIDE SMEH V VAS

RAZUMLJIVO

Mestna gospa je prišla v vas prav takrat, ko je šel mimo mrtvaški sprevod. Pa vpraša fantka, ki je šel za pogrebom: »Koga pa bodo pokopali?« Fantek tiho odvrne: »Ne vem natanko, mislim pa, da tistega, ki je v krsti.«

V ZAKONU

Zena: Ali veš, da bo letos 25 let, odkar sva poročena? Predlagam, da bi praznovala srebrno poroko.

Mož: Bova še rajši 5 let počakala in potem praznovala 30 letno vojno.

ŽIVALSKI POGOVOR

Konj in osel sta se pogovarjala o vrednosti in pomembnosti enega in drugega. Pa zaključil osel in pravi: Oslu smo vsekakor na boljšem; konje bo kmalu izrinil avto, oslov pa bo še vedno dovolj ostalo!

NA SMRTNI POSTELJI

Notar: Hišo torej zapuščate sinu?!

Umirajoči: Ne, nečakul!

Notar: Pa bi bilo morda boljše, da jo zapustite sinu?!

Umirajoči: Za vruga, ali umirate vi ali jaz?!

MED VEROUKOM

Katehet: Večkrat se nam pripeti, da ležemo trudni v posteljo, pa ne moremo zaspiti. Kakšen pripomoček bomo uporabili, da bomo lažje zaspali?

Učenec: Prašek za bolhe, gospod katehet.

ZDRAV RAZUM

Obtoženec: Kako pa si vi to predstavljate, da me proglašate za slaboumnega; to je vendar nezaslišano!

Advokat: Ne razburjajte se, prijatelj, saj vam to vendar jasno kaže vaš zdrav razum!

Ekonom

r. z. z. o. z.

v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7

(v lastni hiši)

Telefon interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd. **Mlevarske izdelke:** pšenični zdrob, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno moko, koruzni zdrob, pšenično in koruzno krmilno moko, pšenične otrobe, ješprenj, kašo. — **Poljske pridelke:** krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. Stalna zaloga vseh umetnih gnojil (rud. superfosfata, kalijeve soli, Tomasove žlindre, nitrofoskala, apnenega dušika, čilskega solitra itd.), cementa in drugo. —

Glavno zastopstvo za Slovenijo opekarne »Ilovac«, Karlovac,
za vse vrste zidne in strešne opeke.

Od semena

zavisi kakovost in višina pridelka. Po zmernih cenah smo priskrbeli od domače selekcijske postaje **OPLEMENJENO** seme starega ječmena in ovs. Ravno tako smo nakupili našim prilikam prilagodenemu seme domače **DETELJE IN LUCERNE**, ga očistili od predenice, nakar je preizkušeno na čistoto in kaljivost po določilih norm o kontroli semena. Ravno tako zamoremo garantirati za prvovrstnost **TRAVNIH SEMEN IN NJIHOVIH MEŠANIC**, ker so ta semena pred uvozom bila analizirana. Na zalogi imamo stalno tudi razna druga semena. — Cene so razvidne v posebnem ceniku, ki se na zahtevo dopošlje. — Nabava semen je **ZADEVA ZAUPANJA!** Obračajte se zaradi tega pri nabavi zanesljivo na

KMETIJSKO DRUŽBO, r. z. z o. z.
v LJUBLJANI
Novi trg 3

ali na njene skladišča v CELJU, KONJICAH, MARIBORU,
NOVEM NESTU in BREŽICAH

Kmetski hranilni in posojilni dom

Telefon števil. 28-47 **V LJUBLJANI** Brzjavlj.: »Kmetskidom«

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Tavčarjeva ulica 1

Račun poštne hranilnice števil. 14.257 • Račun pri Narodni banki

nove vloge vsak čas razpoložljive obrestuje

po **4% - 5%**

Za vse vloge nudi popolno varnost

Otvorja tekoče račune

Eskontuje menice. Daje kratkoročna posojila. Izvršuje ostale denarne posle

Zaupajte denar domačemu zavodu!